

BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

ION BARBU

JOC SECUND

LITERA

biblioteca școlarului

Ion
BARBU
—◆—
JOC SECUND

INTERNĂȚIONAL
BUCUREȘTI — CHIȘINĂU

CUPRINS

<i>Tabel cronologic</i>	4
-------------------------------	---

VERSURI

DUP{ MELCI (1921)

DUP{ MELCI	10
------------------	----

JOC SECUND (1930)

TIMBRU	22
GRUP	23
}NECATUL.....	24
ORBITE	25
STATUR{	26
INCREAT	27
IZB{ VIT{ ARDERE.....	28
POART	29
LEMN SF~NT	30
LEGEND{	31
AURA	32
MOD	33
SECOL	34
MARGINI DE SEAR{	35
STEAUA IMNULUI	36
SUFLET PETRECUT	37
DIOPTRIE	38
DESEN PENTRU CORT	39
EDICT	40

UVENDENRODE P{ UNUL	41
PARALEL ROMANTIC	42
RIGA CRYPTO +I LAPONA ENIGEL	43
OUL DOGMATIC	48
RITMURI PENTRU NUN ILE NECESARE.....	51
PAZNICII.....	55
}NF{ I+ARE	56
FALDURI.....	57
UVEDENRODE	59

ISARL~K

NASTRATIN HOGEA LA ISARL~C	61
DOMNI+OARA HUS	65
ISARL~K.....	73
IN MEMORIAM	76
}NCHEIERE.....	80

ADDENDA

ELAN	81
LAVA.....	82
MUN II	83
COPACUL	84
BANCHIZELE.....	85
PENTRU MARILE ELEUSINII	86
PANTEISM	88
ARCA	89
I-AM }MPLETIT	90
UMBRA.....	91
DIONISIAC{	93
NIETZSCHE	95
PYTAGORA	96
PEISAGIU RETROSPECTIV.....	97
FULGII	99
CUCERIRE	100
LUNTREA	101
SOLIE	103

C~ND VA VENI DECLINUL	104
R~UL	106
UMANIZARE	107
ȚNFR~NGERE	108
ȚN CEAȚ {	109
DRIADA	111
IXION	115
R{ S{ RIT	117
ULTIMUL CENTAUR	118
M{ CEL	119
GEST	120
HIEROFANTUL	121
CERCELUL LUI MISS	122
SELIM	124
CONVERTIRE	126
C~NTEC DE RU+INE	127
R{ STURNICA	131
MARIA SPRING	134
O ȚN+URUPARE ȚN MAELSTRÖM	135
REGRESIV	136
ȚNCLE+T{ RI	137
DEDICAȚ IE	138
PROTOCOL	
AL UNUI CLUB MATEI CARAGIALE	139
B{ LCESCU TR{ IND	141
<i>Referințe critice</i>	142

TABEL CRONOLOGIC

- 1895 19 martie Se naște la Câmpulung Dan Barbilian (numele identității civile), cunoscut în cultura, știința și literatura română sub numele de Ion Barbu. Tatăl său, Constantin Barbilian, este magistrat de carieră. Mama, Smaranda, pe numele de familie Șoiculescu, este fică de procuror.
- 1902 La vârsta de 7 ani începe școala primară în satul de baștină, pe care o continuă apoi la Dămieniști (Roman) și o termină la Stâlpeni (Muscel).
- 1906 Intră la liceu în Pitești. Ultimele trei clase ale cursului inferior le face în Câmpulungul Muscelului. Trecerea dintr-o școală în alta se datorește, după cum va mărturisi mai târziu autorul, faptului deloc întâmplător, cauzat de „soarta de judecător nomad, fără cusuriri ilustre“ a tatălui.
- 1910 Ion Barbu urmează cursul superior al liceului la București. Acici va sta în gazdă, adus fiind după orice vacanță de la Giurgiu de către taică-său, care între timp ajunge să dețină funcția de prim-președinte la tribunal. În clasele a V-a și a VI-a îl aflăm la liceul „Lazăr“, iar în următoarele clase (a VII-a și a VIII-a) la „Mihai Viteazul“. De remarcă că dacă în cursul inferior elevul „făcuse față onorabil la toate materiile“, vorba lui Dinu Pillat, „acum începe să se destindă din plin“. Rămâne bun numai la matematică, demonstrând „cu precocitate aptitudini rare“. Ion Banciu, profesorul său de matematici, a fost omul care a știut să-l înțeleagă și să-l îndrume la timp. Despre acest noroc în viață Ion Barbu nu va uita firește să-și mărturisească recunoștința. El va face-o cu prilejul morții profesorului drag. Iată și precizarea barbiană în acest sens: „A fost maistrul, omul care m-a format, de la care am învățat esențialul. Ceilalți profesori de matematică, inclusiv cei de la Universitate, nu m-au învățat, m-au informat. Banciu însă mi-a trecut simțul lui de rigoare, mi-a sădit afectul matematic, emoția în fața unei teoreme și patima cercetării, fără de care nu poți fi matematician“.

- 1912 Participă la un concurs al Gazetei matematice, reușind să devină primul pe țară. În acest an, în timpul vacanței de vară, îl cunoaște la Giurgiu pe Tudor Vianu, de care îl va lega o prietenie pe viață.
- 1913 Din acest an pornesc, încep exercițiile literare ale lui Ion Barbu. Aflat în gazdă la București împreună cu prietenul său Simion Bayer, acesta de pe urmă la „flacăra versurilor“. Mai concret, primii săi pași pe făgașul căutărilor poetice datează din clasa a opta. Autorul va mărturisii franc după cum știm și memorabil faptul ca atare: „Am început să scriu în vederea unui singur cititor — are să relateze mai târziu unui anchetator literar — Tudor Vianu, însă un Tudor Vianu adolescent și mai aparent genial, elev în clasa a șaptea liceală și tânăr maestru. Ne vedeam pe atunci destul de des; urmăream exercițiile lui literare cu un ameste de admirație și deșartă invidie. El compunea și traducea. Am căutat să-l imit. Am început cu un foarte ambițios model, cu *Le mort joyeux* din *Les fleurs du mal*. Versul baudelairian m-a demontat; m-am îmbarcat în același timp pentru o carieră literară de cincisprezece ani“.
- 1914 Susține examenele de bacalaureat în fața unei comisii de examinare, cae îl are președinte pe profesorul G. Țițeica. În toamna aceluiași an urmează ca student cursurile secției de matematici de la Facultatea de științe din București.
- 1916 Își întrerupe studiile din cauza izbucnirii războiului. Pleacă din Moldova împreună cu semașii săi. Intră la școala de geniu, după care își face stagiul de plutonier la un regiment de pontonieri cantonat pe Prut.
- 1918 Către sfârșitul verii este desconcentrat. Se întoarce la București. Vocația literară începe să domine în viața studentului în matematici. 18 septembrie Alexandru Macedonski îi publică prima poeziei, Ființa, în revista *Literatorul*.
- 1919 Conduș de sentimentul puternic al scrisului, își adună toate versurile scrise până atunci și merge la E. Lovinescu, recomandându-se sub numele „Popescu“. Criticul, „câștigat de la prima lectură“, vorba lui Dinu Pillat, îl prezintă călduros în paginile revistei *Sburătorul*, din 8

decembrie. articolul poartă titlul un poet nou. Dar Barbilian își deschide cariera literară — anunțată de revista lui E. Lovinescu — sub pseudonimul Ion Barbu.

1921 În primăvara acestui an își ia licența în matematici.

În urma unei recomandări a profesorului G. Țițeica, este trimis în Germania. Obține o bursă în vederea pregătirii tezei de doctorat în orașelul universitar Goettingen. Aici se va afla sub îndrumarea profesorului german Landau. Dar peste două luni de zile se pomenește cu bursa suspendată de către minister. Tăria de caracter, responsabilitatea personală îl fac să nu se întoarcă însă în zară izbutind să-și continue activitatea științifică, de cercetător, de doctorand, mizând doar pe subsidiile primite de acasă. Vorba aceluiași Dinu Pillat: „Poetul își are justificările sale pentru ceea ce urmează să se întâmple cu el în Germania“. Faptul este mai mult decât elocvent. Să-l ascultăm pe autor și să-l credem pe cuvânt: „Fără nici o obligație față de cei ce mă trimiseseră acolo, impermeabil la teoria numerelor așa cum o concepea Landau (o întrecere de formule de evaluare asimptotică), în fața unui David Hilbert în plin scăpătat, mă las cu totul în voia demoniei literare, călătorind prin frumoasa Niederrachsenland, dar mai ales, asimilând misterioasa atmosferă, saturată de meditațiile lui Gauss și Reimann, a celui orașel pentru totdeauna matematic, în care filiația cugetării nu are nevoie de o vehiculare tangibilă, ci se transferă imaterial“. Mai târziu, Ion Barbu, privind lucrurile în oglinda lor retrospectivă se va judeca sever, „din punctul de vedere al matematicianului trădat“. „Am greșit desigur față de legea mea internă. Adevăratu-mi rost era cercetarea exactă. Credeam însă pe atunci în Poesie și aduceam în adâncirea ei o veracitate carteziană și o ardoare de navigator“. Tot în acest an Ion Barbu debutează editorial în volum. În țară i se publică într-o plachetă poemul După melci. Evenimentul se întâmplă tocmai de Crăciun.

1923 Destinul face ca să cunoască la Tübingen, în casa unei prietene, pe Gerda Hossensfelder, fiica unui medic de vază din Cotbuz, care în acea vreme era studentă la chimie, anul întâi, în Berlin.

1924 Revine în țară din Goettingen, însă fără a-și lua doctoratul pentru care de fapt și plecase în Germania.

- 1925 14 iunie Ion Barbu se căsătorește cu nemțoaica Gerda Hossenfelder la Giurgiu, care vine aici după el la chemarea lui.
Activează ca profesor suplinitor de matematică la liceul din Giurgiu, câștigându-și astfel existența.
- 1926 I se oferă un post de asistent la catedra de geometrie analitică a profesorului G. Țițeica, la Facultatea de științe din capitală.
- 1927 În toamnă se stabilește la București, unde sfârșește totodată prin a suplini ore de matematică, mai întâi la liceul „Spiru Haret” și ceva mai târziu la „Cantemir”.
- 1 noiembrie Publică în Ideea europeană Poetica domnului Argezi — una dintre cele mai semnificative diatribe referitoare la punctul său de vedere privind poezia: „Aceasta, ca și altele, sunt rezultatul „radicalismului estetic, la care ajunge cu opțiunea pentru un lirism purificat printr-o spiritualizare absolută, străin deopotrivă de orice elemente confesive, anecdotice și discursive” care îl face să reacționeze cu o mare violență critică în plan teoretic” evident „față de tot ce i se pare că vine în epocă să contrazică într-un fel sau altul conceptul său ultim de poezie” (Dinu Pillat).
- 1929 Își ia doctoratul în matematici. Teza privind Reprezentarea canonică a adunării funcțiilor ipereliptice îl pune în rândul savanților din lumea științelor exacte.
Mulțumit cu postul de asistent la facultate, Ion Barbu renunță de aci înainte la orele de la liceu.
- 1930 Autorul își editează volumul de versuri intitulat Joc secund, volum care îi va aduce gloria poetică. Cartea este comentată pe larg și considerată un adevărat eveniment literar. Printre cei care se pronunță pe marginea ei sunt Al. A. Philippide, Șerban Cioculescu, Al. Rosetti, Perpessicius, G. Călinescu, Pompiliu Constantinescu.
- 1932 Devine conferențiar la catedra de matematici elementare și geometrie descriptivă, în urma unui concurs, pe bază de lucrări.
Cu încetul iese de sub tutela profesorului G. Țițeica, căpătând „o conștiință mai clară a limitelor proprii”. El își datorează „regăsirea” de sine, după propria afirmație, grație „cufundării în opera lui Gauss,

Reimann și Klein“, ca și unui „contact mai strâns cu lumea matematică germană“.

1934 Participă la un congres internațional de matematică la Praga. Aici se împrietenește cu Wilhem Blaschke, iar mai apoi la altul la Pyrmont în Germania.

1935 Vede lumina tiparului micromonografia lui Tudor Vianu: Ion Barbu.

1936 Matematicianul Ion Barbu este invitat pentru a ține o serie de prelegeri la universitățile germane din Hamburg și Goettingen. Participă la un congres internațional de matematică la Oslo.

1938 Vestitul om de știință român ține prelegeri la universitățile din Münster-Westtalia și Viena. Ia parte la un congres internațional de matematică la Baden-Baden. Cu această ocazie, se deplasează și în alte centre urmabe germane, vizitează Olanda.

1942 Ion Barbu este numit profesor la catedra de algebră de la facultate, „urmând să nu se mai ocupe cu precădere, ca până atunci, de fundarea axiomatică sau grupal-teoretică a geometriei, ci să se dedice în exclusivitate problemelor de algebră, pentru ca abia în ultimii anii de viață, din 1958 încolo, să se reîntoarcă la geometrie și să studieze spațiile, care sfârșesc prin a ajunge să fie desemnate în matematicile contemporane ca „spații barbilian“ (Dinu Pillat).

1956 Revista Viața românească publică ultima poezie a lui Ion Barbu: Bălcescu trăind.

1961 11 august În urma unei suferințe fizice grele cauzată de cancer la ficat, Ion Barbu, savantul și poetul, se stinge la spitalul „Vasile Poniță“ din București.

1995 Centenarul Ion Barbu.

1997 Editura Litera din Chișinău publică un volum selectiv de versuri și proză de Ion Barbu Joc secund în colecția „Biblioteca școlarului“.

VERSURI

DUPĂ MELCI (1921)

DUPĂ MELCI

*Unchiului meu, Sache Șoiculescu,
al cărui glas îl împrumut aici.*

Dintr-atâția frați mai mari:
Unii morți
Alții plugari;
Dintr-atâția frați mai mici:
Prunci de treabă,
Scunzi, peltici,
Numai eu, răsad mai rău,
Dintr-atâția, prin ce har?
Mă brodisem șui, hoinar.

Eram mult mai prost pe-atunci...

Când Păresimi da prin lunci,
Cu pietrișul de albine,
Ne părea la toți mai bine:
Țânci ursuzi,
Desculți și uzi,
Fetișcane

Cozi plăvane
Înfăşate-n lungi zăvelci,
O porneau în turmă bleagă
Să culeagă
Ierburi noi, crăiţe, melci...
Era umed în bordei
Şi tuleam şi eu cu ei.

I

Tot aşa o dată, iar,
La un sfânt prin Făurar
Ori la sfinţii Mucenici,
Târla noastră de pitici
Odihnea pe creastă, sus,
— Eu voinic prea tare nu-s:
Rupt din fugă,
Subt o glugă
De aluni, pe buturugă,
Odihnii
Şi eu curând...

Vezi, atunci mi-a dat prin gând
Că tot stând şi alegând
Jos, în vrafu de foi ude
Prin lăstari şi vrejuri crude,
S-ar putea să dau de el:
Melcul prost, încetinel...
În unghe adânc, un gând
Îmi şoptea că melcul blând
Din mormânt de foi, pe-aproape,
Cheamă Omul să-l dezgroape...

Și pornii la scotocit
(Cu noroc, căci l-am găsit).
Era, tot, o mogâldeată,
Ochi de bou, dar cu albeață:
Între el și ce-i afar'
Strejuia un zid de var.
— Ce să fac cu el așa?
Să-l arunc nu îmi venea...
Vream să văd cum se dezghioacă
Pui molatec, din ghioacă;
Vream să văd cum iar învie
Somnoros, din colivie...

Și de-a lungul, pe pământ,
M-așezai cu-acest descânt:
— “Melc, melc,
Cotobelc,
Ghem vărgat
Și ferecat;
Lasă noaptea din găoace,
Melc nătâng, și fă-te-ncoace.
Nu e bine să te-ascunzi
Subt păreții grei și scunzi;
Printre vreascuri cerne soare,
Colți de iarbă pe răzoare
Au zvâcnit iar muguri noi,
Pun pe ramură altoi.
Melc, melc,
Cotobelc.
Iarna leapădă cojoace,
Și tu singur în găoace!
Hai, ieși,

Din cornoasele cămeși!
Scoate patru firișoare
Străvezii, tremurătoare.
Scoate umede și mici
Patru fire de arnici;
Și agață la feștile
Ciufulite de zambile
Sau la fir de măgărint
Înzăuatul tău argint...

Peste gardurile vii
Dinspre vii,
Ori de vrei și mai la vale,
În tarlale,
Tipărește brâu de zale..."

După ce l-am descântat,
L-am pus jos
Și-am așteptat...

Înserase mai de-a bine;
Crengi uscate, peste mine,
Bâzâind la vântul strâmb,
Îmi ziceau răstit din drâmb...

Năzdrăvana de pădure
Jumulită de secure,
Scurt, furiș,
Înghițea din luminiș.
Din lemnoase văgăuni,
Căpcăuni
Îi vedeam pieziș

Cum cască
Buze searbăde de iască;

Și întorși
Ochi buboși
Înnoptau subț frunți pestrițe
De păroase,
De bărboase
Joimarițe.

Și cum stam sub vânt și frig
Strâns cârlig,
Iscondind cu ochii treji
Mai de sus de bârnă drumul,
Unde seara țese fumul
Multor mreji:
Pe subț vreascuri văzui bine
Repezită înspre mine
O gușată cu găteji.

Chiondorăș
Căta la cale;
De pe șale,
Când la deal și când la vale,
Curgeau betele târăș.

Iar din plosca ei de gușe
De mătușe
Un tăios, un aspru: hârři...

Plâns prelung, cum scoate fiara,
Plâns dogit,
Când un șarpe-i mușcă ghiara,

Muget aspru și lărgit
De vuia din funduri seara...
Mi-a fost frică, și-am fugit!

II

Toată noaptea viscoli...
Încă bine n-ajunsesem,
Că porni, duium, să vie
O viforniță târzie
De Păresimi.
Vântura, stârnind gâlceavă,
Albă pleavă;
Și cădeau și mărunței
Bobi de mei...
(Ningea bine, cu temei.)
În bordei,
Foc vârtos mânca năprasnic
Retevei.

Pe colibă singur paznic
M-au lăsat c-un vraf de pene...
Rar, le culegeam alene:
Moșul Iene
Răzbătea de prin poiene
Să-mi dea genele prin gene.
Și trudit
Lângă vatră prigorit
Privegheam prelung tăciunii...
Umbre dese
Ca păunii

Îmi roteau pe hornul șui
Leasa ochilor verzui.

Și-mi ziceam în gând: "Dar el,
Melcul, prost, încetinel?
Tremură-n ghioacă, vargă,
Nu cumva un vânt să-l spargă;
Roagă vântul să nu-l fure
Și să nu mai biciuiască
Bărbi de mușchi, obraji de iască,
Prin pădure.
Roagă vântul să se-ndure."

De la jarul străveziu,
Mai târziu,
Somnoros venii la geam.
Era-nalt, nu ajungeam,
Dar prin sticla petecită
Dar prin gheața încâlcită
Fulgera sul lung, de har,
Prăpădenia de afar';
Podul lumii se surpase
Iar pe case,
Până sus, peste colnic
Albicioase,
Ori foioase,
Cădeau cepi de arbagic.

Viu îmi adusei aminte
Ce-auzisem înainte,
De o noapte între toate
Urgisită,

Când, pe coate,
Guri spurcate
Suflă vânt
Să dărâme
Din pământ...
Când, pe sloi, rupând din pită,
Baba Dochia-nvălită
Cu opt sărici
Stă covrig.
Stă de-nghite
Și sughite
Și se vaicără
De frig.
— Hei, e noaptea-aceea poate!

Înapoi
La fulgii moi,
Cumpenind a somn, pe coate,
Cu tot gândul sus, la el,
Șoptii:
 “Melc încetinel,
Cum n-ai vrut să ieși mai iute!
Nici viforniță, nici mute
Prin păduri nu te-ar fi prins...
Iar acum, când focu-i stins,
Hornul nins,
Am fi doi s-alegem pene,
Și alene
Să chemăm pe moșul Iene
Din poiene
Să ne-nchidă:
Mie, gene;

Ție,
Cornul drept,
Cel stâng,
Binișor,
Pe când se frâng
Lemne-n crâng,
Melc nătâng,
Melc nătâng!”

III

Dintre pene și cotoare
Gata nins,
Cum mijeia un pic de soare
Pe întins,
Războind cu lunecușul,
Din țăpoi săltând urcușul,
Înălțat la dâmbii prinși,
Îl zării lângă culcușu-i
De frunziș.

Era, tot, o scorojită
Limbă vânătă, sucită,
O nuia, ca un hengher,
Îl ținea în zgârzi de ger!
Zale reci,
Aspre benți ce se-ntretaie,
Sus, de vreascurile seci
Îl prindeau:
O frunză moartă, cu păstaie.

Și pe trupul lui zgârcit
M-am plecat,
Și l-am bocit:
— “Melc, melc, ce-ai făcut,
Din somn cum te-ai desfăcut?
Ai crezut în vorba mea
Prefăcută... Ea glumea!
Ai crezut că plouă soare,
C-a dat iarbă pe răzoare,
Că alunul e un cântec...
Astea-as vorbe și descântec!

Trebuia să dormi ca ieri
Surd la cânt și îmbieri,
Să tragi alt oblon de var
Între trup și ce-i afar’...
Vezi?
Ieșiși la un descântec:
Iarna ți-a mușcat din pântec...
Ai pornit spre lunci și crâng,
Dar porniși cu cornul stâng,
Melc nătâng,
Melc nătâng!”

Iar când vrui să-l mai alint,
Întinsei o mână-amară
De plâns mult...
și dărdâind,
Două coarne de argint
Răsucit se fărâmară.

Că e ciunt, nu m-am uitat...

Ci, în punga lui de bale,
Cu-nsutite griji, pe cale
L-am purtat
Legănat:
Pungă mică de mătăasă...
Iar acasă
L-am pus bine
Sus, în pod,
(Tot lângă mine)
Ca să-i cânt din când în când
Fie tare,
Fie-n gând:
“Melc, melc,
Cotobelc,
Plouă soare
Prin fânațuri și răzoare,
Lujerii te-așteaptă-n crâng,
Dar n-ai corn
Nici drept,
Nici stâng:
Sânt în sân la moșul Iene
Din poiene;
Cornul drept,
Cornul stâng...

Iarna coarnele se frâng
Melc nătâng,
Melc nătâng!”

JOC SECUND (1930)

*... ne fût-ce que pour vous en donner l'idée.*¹
Stéphane Mallarmé (Villiers)

* * *

Din ceas, dedus adâncul acestei calme creste,
Intrată prin oglindă în mântuit azur,
Tăind pe înecarea cirezilor agreste,
În grupurile apei, un joc secund, mai pur.

Nadir latent! Poetul ridică însumarea
De harfe resfirate ce-n zbor invers le pierzi
Și cântec istovește: ascuns, cum numai marea
Meduzele când plimbă sub clopotele verzi.

¹ ... n-ar fi decât pentru a vă da ideea (*fr.*).

TIMBRU

Cimpoiul veșted luncii, sau fluierul în drum
Durerea divizată o sună-ncet, mai tare...
Dar piatra-n rugăciune, a humei despuiare
Și unda logodită sub cer, vor spune — cum?

Ar trebui un cântec încăpător, precum
Foșnirea mătăsoasă a mărilor cu sare;
Ori lauda grădinii de îngeri, când răsare
Din coasta bărbătească al Evei trunchi de fum.

E temnița în ars, nedemn pământ,
De ziuă, fânul razelor înșală;
Dar capetele noastre, dacă sânt,
Ovaluri stau, de var, ca o greșală.

Atâtea clăile de fire stângi!
Găsi-vor gest închis, să le rezume,
Să nege, dreaptă, linia ce frângi:
Ochi în virgin triumphi tăiat spre lume?

ÎNECATUL

Fulger străin, desparte această piatră-adâncă;
Văi agere, tăiați-mi o zi ca un ochean!
Atlanticei sunt robul vibrat spre un mărgean,
Încununat cu alge, clădit în praf de stâncă,

Un trunchi cu prăpădite crăci vechi, ce stau să
pice,
Din care alte ramuri, armate-n șerpi lemnoși,
Bat apele, din baia albastră să despice
Limbi verzi, șuierătoare, prin dinții veninoși.

Colo, dimineața mea,
Viu altar îți miruia:

Ca Islande caste, norii
În, dorită, harta orii,

Ageri, șerpilor ce purtai,
Șerpilor roșii, scurși din rai,

Și, cules, albastrul benții
De pe jerbele Juvenții.

*

Lăncile de iarbă mici
Le păzea căteaua Bitsh,

Inimi mari dormeau pe țară.
Munți, cu sângele afară...

Cunoscut acelor zori
În fântâni,
 în șerpi,
 în nori.

Să nu prelingă, să nu pice
Viu spiritul, robit în ea,
La azimi albe să-l ridice:
Sfiit pruncia ei trecea.

Sori zilnici, grei, ardeau sub dungă,
Ușor sunau în răsărit;
Și nori ce nu știau s-ajungă
Și munții, câți va fi-ntâlnit,

Suiau cu iezerii, să cate
La anii falnici, douăzeci.
Vedeau din ceasul ce nu bate
— Din timp tăiat cu săbii reci.

INCREAT

CUPRINS

Cu Treptele supui văditei gale
Sfânt jocul în speranță, de pe sund,
Treci pietrele apunerii egale
Supt văile respinse, ce nu sunt.

Ți-e inima la vârste viitoare
Ca șarpele pe muzici înnodat,
Rotit de două ori la mărul-soare,
În minutare-aprins — și încrestat.

Curcanii au mutat pe soare şirul
De gâturi cu, nestinşi, cartofii roşii.
La cerul lăcrămat şi sfânt ca mirul
Rotunzi se fac şi joacă pântecoşii!

Şuviţa stelei noi întinge-n ape,
Un stăpânit pământ ascultă ani,
Pământul s-a lipit de steaua-aproape.
Nuntesc, la curtea galbenă, curcani.

Suflete-n pătratul zilei se conjugă,
Pașii lor sunt muzici, imnurile — rugă.
Patru scoici, cu fumuri de iarbă de mare,
Vindecă de noapte steaua-n tremurare.

Pe slujite vinuri frimitură-i astru'.
Munții-n Spirit, lucruri într-un Pod albastru.
Raiuri divulgate! Îngerii trimeși
Fulgeră Sodomei fructul de măceș.

LEMN SFÂNT

În văile Ierusalimului, la unul,
Păios de raze, pământiu la piele:
Un spic de-argint, în stânga lui, Crăciunul,
Rusalii ard în dreapta-i cu inele.

Pe acest lemn ce-aș vrea să curăț, nu e
Unghi ocolit de praf, icoană veche!
Văd praful — rouă, rănila — tămâie?
— Sfânt alterat, neutru, nepereche.

LEGENDĂ

CUPRINS

Strălumiți ca niște unghii,
Sub scuturi, îngeri au lăsat
Cherubul văii să-l înjunghii,
— Sădiți în aer ridicat.

Și limfa pajiștelor pale
Se pleacă soarelui ferit
Al certe sere animale:
Îngână sângelui ivit.

Scris, râul trece-n mai albastru
Și varurile zilei scad,
E rana Taurului astru.
Vădita țară, Galaad.

AURA

CUPRINS

Mire, văzut ca femeea,
Cu părul săpat în volute,
De Mercur cumpănit, nu de Gee,
Căi lungi înapoi revolute;

La conul acesta de seară,
Când sufletul meu a căzut
Și cald, aplecatul tău scut
Îl supse, ca pata de ceară,

Crescut, între mâini ca de apă,
Ce lucru al tainei cerai?
Sub verdele lumilor plai
Arai o lumină mioapă.

Te smulgi cu zugrăviții, scris în zid
La gama turelor acelor locuri,
Întreci orașul pietrei, limpezit
De roua harului arzând pe blocuri,

O ceasuri verticale, frunți târzii!
Cer simplu, timpul. Dimensiunea, două;
Iar sufletul impur, în calorii,
Și ochiul, unghi și lumea-aceasta — nouă.

— Înaltă-n vânt te frângi, să mă aștern
O, iarba mea din toate mai frumoasă.
Noroasă pata-aceasta de infern!
Dar ceasul — sus; trec valea răcoroasă.

SECOL

CUPRINS

Răsărit al creștelor de păsări,
Steme nicăiri în fâlfâit,
Bântuie, când soarelui voit
Arcuite pajurile cățări.

Seceri dintre secete-au sclipit!
Chemi zidul ars, cu ierburile cimbruri,
Anulare unor albe timpuri,
Sub arginții muntelui orbit.

MARGINI DE SEARĂ

CUPRINS

Pendulul apei calme, generale,
Sub sticlă sta, în Țările-de-Jos.
Luceferii marini, amari în vale;
Sălcii muia și racul fosforos.

Un gând adus, de raze și curbură
(Fii aurul irecuzabil greu!)
Extremele cămărilor de bură
Mirat le începea, în Dumnezeu.

STEUA IMNULUI

“Asemenea seri se întorc, zice-se, de demult.”

M. I. Caragiale

(Craii de Curtea Veche, pag. 36)

Râu încuiat în cerul omogen,
Arhaic Unt, din lăudată seară,
Scurs florilor, slujind în Betleem,
Când gărzile surpate înviară.

Să port — sub raze deget șters înting —
Un liniștit, un rar și tânăr mugur
Prin ger mutat, prin tufe de zinc,
La stâncile culcate: să le bucur.

SUFLET PETRECUT

CUPRINS

Scăzută zării blândă e țara minerală.

— Inel și munte, iarbă de abur înzeuat.

A ofilirii numai această foarte pală

Făclie, pe ghicirea Albastrului ouat.

Mințiri, lumini! Scăpată, doar sfânta, ca o maică

— Ars doliul ei; cu fruntea călcată de potcap:

Scăldând la dublul soare, apos, de la Drăgaică,

Rotundul, scund în palmă, duh simplu-n chip de

nap.

Înalt în orga prismeî cântăresc
Un saturat de semn, poros infoliu.
Ca fruntea vinului cotoarele roșesc,
Dar soarele pe muchii curs — de doliu.

Aproape. Ochii împietresc cruciș
Din fila vibrătoare ca o tobă,
Coroana literei, mărciniș,
Jos în lumină tunsă, grea, de sobă.

Odaie, îndoie-n slabul vis!
— Deretecată trece, de-o mătușe —
Gunoitul tras în conuri, lagăr scris,
Adeverire zilei — prin cenușe.

O, veacul legiuise militar
În litere ca turnul ȕuguiate!
Urzite căi, neverosimil var,
Prin dimineaȕa ierbii înmuiate.

Spălări împrăştiate! Înnoiȕi
Arginturile mari botezătoare
Şi inima călărilor — spuziȕi
De dreaptă ziua-aceasta suitoare.

— Ei vor sălta, la drum cu Novalis,
Prin Şvabii verzi, ȕipate în castele.
Să prade tremuratul plai de vis,
Prielnic potrivirilor de stele!

EDICT

CUPRINS

Această pontifică lună
Cuvânt adormiților e,
Din roua caratelor sună
Geros, amintit: ce-ru-le.

O sobă, cealaltă mumie.
Domnește pe calul de șah,
La Moscova verde de-o mie
De turle, ars idol opac.

Dogoarea, podoabă: răsfete
Un secol cefal și apter.
— Știu drumul Slăbitelor Fețe
Știu plânsul apos din eter.

U V E D E N R O D E

*For its tones bu turns were glad
Sweatly, solemn, wildly sad.*

Longfellow (*The slave singing at midnight*)¹

PĂUNUL

Se ploconeă răsăritean și moale,
Mălai din mâna ta să ciugulească.
Albastru pâlpâia și cald, în poale
Ca pânzele alcoolului, în ceașcă.

Pe butură, nebunul tău cu scufă
Ochi inegali grozav de triști rotea,
Și mâna ți-a sucit, cum storci o rufă,
Și-a rupt și gâtul păsării, care bătea.

¹ Pentru că tonurile erau, pe rând, vesele, / Solemne, îngrozitor de triste. Longfellow (*Sclavul cântând la miezul nopții*) (*engl.*).

PARALEL ROMANTIC

Numisem nunții noastre-un burg,
Slăvit cu ape-abia de curg —
Ca un dulău trântit pe-o labă,
Vechi burg de-amurg, în țara șvabă.

Scări, unghiuri, porți! În prag de ușe.
O troli domoli, o troli cu gușe,
La ce vărsări, ca de venin,
Vis crud striviți și gând cretin!

Stângi cuburi șubrede, intrate,
De case roșii, zaharate;
Verzi investiții, prin câte-un gang,
Sub ceasuri largi — balang, balang!

RIGA CRYPTO ȘI LAPONA ENIGEL

CUPRINS

Baladă

Menestrel trist, mai aburit
Ca vinul vechi ciocnit la nuntă,
De cuscrul mare dăruit
Cu pungi, panglici, beteli cu funtă,

Mult îndărătnic menestrel,
Un cântec larg tot mai încearcă,
Zi-mi de lapona Enigel
Și Crypto, regele-ciupearcă!

— Nuntaș fruntaș!
Ospățul tău limba mi-a fript-o,
Dar, cântecul, tot zice-l-aș,
Cu Enigel și riga Crypto.

— Zi-l menestrel!
Cu foc l-ai zis acum o vară;
Azi zi-mi-l strâns, încetinel,
La spartul nunții, în cămară.

*

Des cercetat de pădureți
În pat de râu și-n humă unsă,
Împărăția peste bureți
Crai Crypto, inimă ascunsă,

La vecinic tron, de rouă parcă!
Dar printre ei bârfeau bureții
De-o vrăjitoare mânătarcă,
De la fântâna tinereții.

Și răi ghioci și toporași
Din gropi ieșeau să-l ocărăscă,
Sterp îl făceau și nărăvaș,
Că nu voia să înflorească.

În țări de gheață urgisită,
Pe-același timp trăia cu el,
Laponă mică, liniștită,
Cu piei, pre nume Enigel.

De la iernat, la pășunat,
În noul an, să-și ducă renii,
Prin aer ud, tot mai la sud,
Ea poposi pe mușchiul crud
La Crypto, mirele poienii.

Pe trei covoare de răcoare
Lin adormi, torcând verdeată:
Când lângă sân, un rigă spân,
Cu eunucul lui bătrân,
Veni s-o-mbie, cu dulceață:

— Enigel, Enigel,
Ți-am adus dulceață, iacă.
Uite fragi, ție dragi,
Ia-i și toarnă-i în puiacă.

— Rigă spân, de la sân,
Mulțumesc Dumitale.
Eu mă duc să culeg
Fragii fragezi, mai la vale.

— Enigel, Enigel,
Scade noaptea, ies lumine,
Dacă pleci să culegi,
Începi, rogu-te, cu mine.

— Te-aș culege, rigă blând...
Zorile încep să joace
Și ești umed și plăpând:
Teamă mi-e, te frângi curând,
Lasă. — Așteaptă de te coace.

— Să mă coc, Enigel,
Mult aș vrea, dar vezi, de soare,
Visuri sute, de măcel,
Mă despart. E roșu, mare,
Pete are fel de fel;
Lasă-l, uită-l, Enigel,
În somn fraged și răcoare.

— Rigă Crypto, rigă Crypto,
Ca o lamă de blestem
Vorba-n inimă-ai înfipt-o!
Eu de umbră mult mă tem,

Că dacă-n iarnă sunt făcută,
Și ursul alb mi-e vărul drept,
Din umbra deasă, desfăcută,
Mă-nchin la soarele-nțelept.

La lămpi de gheață, supt zăpezi,
Tot polul meu un vis visează.
Greu taler scump cu margini verzi
De aur, visu-i cercetează.

Mă-nchin la soarele-nțelept,
Că sufletu-i fântână-n piept,
Și roata albă mi-e stăpână,
Ce zace-n sufletul-fântână.

La soare, roata se mărește;
La umbră, numai carnea crește
Și somn e carnea, se dezumflă,
Dar vânt și umbră iar o umflă...

Frumos vorbi și subțirel
Lapona dreaptă, Enigel,
Dar timpul, vezi, nu adăsta,
Iar soarele acuma sta
Svârlit în sus, ca un inel.

— Plângi, preacuminte Enigel!
Lui Crypto, regele-ciupearcă.
Lumina iute cum să-i placă?
El se desface ușurel
De Enigel,
De partea umbrei moi, să treacă...

Dar soarele, aprins inel,
Se oglindi adânc în el;
De zece ori, fără sfială,
Se oglindi în pielea-i cheală.

Și sucul dulce înăcrește!
Ascunsa-i inimă plesnește,
Spre zece vii peceți de semn,
Venin și roșu untdelemn
Mustesc din funduri de blestem;

Că-i greu mult soare să îndure
Ciupearcă crudă de pădure,
Că sufletul nu e fântână
Decât la om, fiară bătrână,
Iar la făptură mai firavă
Pahar e gândul, cu otravă,

Ca la nebunul rigă Crypto,
Ce focul inima i-a fript-o,
De a rămas să rătăcească
Cu altă față, mai crăiască:

Cu Laurul-Balaurul,
Să toarne-n lume aurul,
Să-l toace, gol la drum să iasă,
Cu măsălarîța-mireasă,
Să-i ție de împărăteasă.

OUL DOGMATIC

*Dogma: Și Duhul Sfânt se purta
deasura apelor.*

E dat acestui trist norod
Și oul sterp ca de mâncare,
Dar viul ou, la vârful cu plod,
Făcut e să-l privim la soare!

Cum lumea veche, în cleștar,
Înoată, în subțire var,
Nevinovatul, noul ou,
Palat de nuntă și cavou.

Din trei atlazuri e culcușul
În care doarme nins albușul
Atât de galeș, de închis,
Ca trupul drag, surpat în vis.

Dar plodul?
De foarte sus
Din polul *plus*
De unde glodul
Pământurilor n-a ajuns
Acordă lin
Și masculin
Albușului în hialin:
Sărutul plin.

Om uitător, ireversibil,
Vezi Duhul Sfânt făcut sensibil?

Precum atunci, și azi — întocma:
Mărunte lumi păstrează dogma.

Să vezi, la bolți, pe Sfântul Duh
Veghind vii ape fără stuh,
Acest ou-simbol ți-l aduc,
Om șters, uituc.

Nu oul roșu.
Om fără saț și om nerod,
Un ou cu plod
Îți vreau, plocon, acum de Paște;
Îl urcă-n soare și cunoaște!

*

Și mai ales te înfioară
De acel galben icusar,
Ceasornic fără minutar,
Ce singur scrie când să moară
Și ou și lume. Te-nfioară
De ceasul galben, necesar...

A morții frunte-acolo-i toată.

În gălbenuș,
Să roadă spornicul albuș,
Durata-nscrie-n noi o roată.
Întocma — dogma.

*

Încă o dată:
E Oul celui sterp la fel,

Dar nu-l sorbi. Curmi nuntă-n el.
Și nici la cloșcă să nu-l pui!
Îl lasă-n pacea-întâie-a lui,

Că vinovat e tot făcutul,
Și sfânt, doar nunta, începutul.

Ajunul Paștilor, 1925

RITMURI PENTRU NUNȚILE NECESARE

*Când planuri sună a cădere
Și găzduiești la rea putere,
La neagra Damă Miriam
În bande-încinsă, de dinam.*

Capăt al osiei lumii!
Ceas alb, concis al minunii,
Sună-mi trei
Clare chei
Certe, sub lucid eter
Pentru cercuri de mister!

CUPRINS

An al Geei, închisoare,
Ocolește roatele interioare:
Roata Venerii
Inimii

Roata capului
Mercur
În topire, în azur,
Roata Soarelui
Marelui.

I

Înspre tronul moalei Vineri
Brusc, ca toți amanții tineri,
Am vibrat
Înflăcărat:

Vaporoasă
Rituală
O frumoasă
Masă
Scoală!
În brățara ta fă-mi loc
Ca să joc, ca să joc,
Danțul buf
Cu reverențe
Ori mecanice cadențe.

Ah, ingrată,
Energie degradată,
Brută ce desfaci pripită
Grupul simplu din orbită,
Veneră,
Inimă
În undire minimă:

Aphelic (α)
Perihelic (β)
Cojunctiv (dodo)
Oponent (adio!)

II

Paj al Venerii,
Oral
Papagal!
În cristalul tău negat,
Spre acel fumezat
Fra Mercur

De pur augur,
Peste îngerii, șerpi și rai
Sună vechi:
I-ro-la-hai,

Mercur, astră aurită,
Cu peri doi împodobită
Lungi
Cu pungi
Pe bomba mare,
Oarbă, de cercetătoare,

O, Mercur,
Frate pur
Conceput din viu mister
Și Fecioara Lucifer,

Înclinat pe ape caste
În sfruntări iconoclaste,
Cap clădit
Din val oprit
Sus, pe Veacul împietrit,

O select
Intelect
Nunta n-am sărbătorit...

III

Uite, ia a treia cheie,
Vâr-o în broasca — Astartee! —
Și întoarce-o de un grad
Unui timp retrograd,
Trage porțile ce ard,

Că intrăm
Să ospătăm
În cămara Soarelui
Marelui
Nun și stea,

Abur verde să ne dea,
Din căldări de mări lactee,
La surpări de curcubee,
— În Firida ce scânteie
eteree.

Înaltă conexiune,
Gardă eficace nunților,
Drum și Carte:
Pentru sumbrul rac al lui Marte.
Pentru Jup
— Acel Trup —
Saturn centurat în aparte,
Uran ca un tiv,
Neptun aditiv;

Cădelnițare în cor a nunților,
Din zece Lune, în rampă,
O foarte cerească și amplă
Mătanie a Frunților!

Salut de pe scară de noapte,
La sceptrul seral
De trei ori spiral:
Al lumii râu static de lapte;

Plecăciune joasă,
La fața păroasă,
Suptă, care ajună
Apusă-n cărbunii din lună;

Mătanie adâncă,
Îndoită încă
Norului violaceu,

Fumat lung, de soare,
La ziua-n vărsare,
Când pipăie sufletul meu.

ÎNFĂȚIȘARE

“*Lo! 'tis a gala night.*”¹

Edgar Poe

Pudrează râul tragic în oglindă,
Cu de-amănuntul, cristalin, de bal;
Săltate-n coc, volutele să prindă
Perucii de argint — un encefal.

La balul liniștit, de mare gală,
De vrei să placi frumosului tău Domn:
Trez, poleiește-ți masca facială
Și dinții înverziți de duh de somn;

Luminile odăilor le stinge!
Să-nceapă marea pară de opal,
Când înghețat, din iarna care ninge
În creștet, ca-ntr-un parc, pe encefal.

— Fii Domnului statură luminoasă,
Cu gândul — sprinten fulger viitor!
Să-ți fie brațul spadă bățăioasă
Și ochiul: disc lunar lunecător.

¹ Privește, este o noapte de gală (*engl.*).

FALDURI

pentru William Wilson

Somn mult, din plușuri. Vid în stal.
Vegherea sticlei, drept cortină.
Îndepărtat, ca-ntr-o odihnă
Din membre limpezi, o cristal!

Sub măhuri, fluturi și urături
Mort — chipul meu, pe crengi de gâturi,
Un glas din ceruri cere: — Dacă
Ai face-oglinzile să tacă?

Din somn, din stofă sar deștept,
Smulg fierul scurt, îl duc la piept.
La țărmul apelor de gală
Strig hidra mea, chilocefală:

— Întemnițate William,
Cast hidrofil, te așteptam
Să treci, marea, din oglindă
În luna frunții, să te-aprindă;

Student stufos, Bostonian,
Cețoase Wilson William,
Îți jur, ar face-o bună mină
Spini șase-n pielea ta marină!

(De șase ori, în ape grele
Sting fier aprins, până-n prăsele;
Fulger cedat, just unghi normal,
Cad reflectat, croiesc cristal.)

Piei, chip! Rămâi, cortină spartă,
Pătrată Spanie pe-o hartă,
Răpus, în mâini, pumnalul tras,
În fund ursuz, de zahăr ars:

Valuri frânte, gemene,
Ruptură de cremene,

Ce gând târziu mă suflă-acu?
Să vântur nopții “Bu-hu-hu”
Ca la un cântec, altădată?

Se toarce vorba, închegată,
Cutia-încet se-ncuie-n piept,
În scrisul apei caut drept.

UVEDENRODE

CUPRINS

La râpa Uvedenrode
Ce multe gasteropode!
Suprasexuale
Supramuzicale;

Gasteropozi!
Mult limpezi rapsozi,
Moduri de ode
Ceruri eşarfă
Antene în harfă;

Uvedenrode
Peste mode şi timp
Olimp!

Ceas în cristalin
Lângă fecioara Geraldine!

Dantelele sale
Ca floarea de zale,

Prin braţele ei
Gheţari în idei,

La soarele sfânt,
Egal — acest cânt:

Ordonată spiră,
Sunet
Fruct de liră,
Capăt paralogic,
Leagăn mitologic,

Din şetrele mari
Apari:
O cal de val
Peste cavală
Cu varul deasupra-n spirală!

Încorporată poftă,
Uite o fată,
Lunecă o dată,
Lunecă de două
Ori până la nouă,
Până o-nfăşori
În fiori uşori,
Până-o torci în zale
Gasteropodale;

Până când, în lente
Antene atente
O cobori:

Pendular de-ncet,
Inutil pachet,
Sub timp,
Sub mode
În Uvedenrode.

ISARLÂK

*Dunărea împărătească
O înlănțuie, s-o crească,
Lance sau catarg s-o urce
În durata lumii turce.*

NASTRATIN HOGEA LA ISARLÂC

Lui Al. R.

Țara veghea turcită. Pierea o dup-amiază
Schimbată-n apa multă a ierbii ce-nviază,
Când, greu și drept, pe sceptrul de pai mărunț la fir,
Gândacul serii urcă ghiocul de porfir.
Cer plin de rodul toamnei îmi flutura — tartane —
Tot vioriul umed al prunelor gătlane:
Grădină îmi sta cerul; iar munții — parmalâk.

Un drum băteam, aproape de alba Isarlâk,
Cu ziduri forfecate, sucite minarete
Și slujitori cu ochii rotunzi ca de erete
Și, azmuțit câmpiei, un fluviu leșios;

În gânduri încărcate, când căutam pe jos
Argintul unei scule de preț, atunci picată:
Cuțit lucrat, vreo piatră în scump metal legată,
Greu cearcăn de cadână topit la un bairam;
Nici eu nu mai știu astăzi ce lucruri căutam.

Încolăcite ceasuri! Cu voi, nu luai aminte
Cum, pe răsfrânta buză a mătcii, dinainte,
O spornică mulțime se tencuia-n pereți.
Veneau de toată mâna: prostime, târgoveți,
Derviși cu fața suptă de veghi, aduși de șale,
Pierduți între pufoase și falnice pașale;
Iar ochii tuturoră călătoreau afund...

Căci, răsărind prin ceață și călărind pe fund,
La dunga unde cerul cu apele îngână,
Aci săltat din cornuri, aci lăsând pe-o rână,
Se războia cu valul un preaciudat caic:
Nici vâsle și nici pânze; catargul, mult prea mic;
Dar jos, pe lunga sfoară, cusute între ele,
Uscau la vânt și soare tot felul de obiele,
Pulpane de caftane ori tururi de nădragi;
Și, prin cârpeli pestrițe și printre cute vagi,
Un vânt umfla bulboane dănțuitoare încă.

Ce ruginiri de ape trezite și ce brâncă
Lăsară fierul rânced și lemnul buretos?
În loc de aur, pieptul aceluia trist Argos
Ducea o lână verde, de alge năclăite,
Pe când la pupă, trase — edec ca niște vite
Cu țeastă nămolosă și cornulețe mii,
Treceau în brazda undei șirag de răgălii.

Sub vântul drept, caicul juca tot mai aproape.
Atunci, cu ochi de seară și-abia deschise pleoape
(Căci, grei de-ngândurare, nămeți mă năpădeau),
Cu ochi ce cheamă somnul din goluri și îl beau,
Îmi deslușii deasupra, înghemuit pe-o bârnă,

Un turc smolit de foame și chin, cu fața cârnă,
Cu mâinile și gura aduse la genunchi.

Trei petece răzlețe i se țineau de trunchi.
Când vasul fără nume trecu prin dreptul nostru
Un fund de vad îi prinse și pântecul, și rostru.
Cutreierată, apa jur împrejur undi...
Și glăsui un pașe într-astfel:

— Efendi,

Corăbier și oaspe în porturile mele,
Primește-aceste daruri și-aceste temenele:
La nava ta se cade pe brânci ca să mă-nchin,
Că bănuiam caicul lui Hoge Nastratin.
Un zvon ne turburase. Ziceau: e închis subț ape
Răsfățul ce nici marea turcească nu-l încape,
Și ușuratul Hoge, mereu soitaru,
Încheie-acum Bosforul cel limpede-n sicriu
Cu mîlul giulgi. — Eu, unul, n-am vrut să cred. Și
iată,

Lucești în bucuria cetății înviată!

Dar ne mîhnești c-o față prea tristă; hai, curînd!
Nu sta pe punte, coabe cu pântecul flămînd!
Noi ți-am adus năutul dorit, și sumedenii
De roșcove uscate și tăvi cu mirodenii.
— Coboară, iscusite bărbat, și ia din plin.

Dulceagul glas al pașii muri prin seară lin.
Cum nici un stîlp ori sfoară nu tremura pe punte,
În gândurile toate, soseau ninsori mărunte
Și unsuroase liniști se tescuiau sub cer.

Și deslușit, cu plânsul unui tăiș de fier
În împletiri de sârmă intrat să le deșire,
O frângere de ghețuri, prin creștete, prin șire,
Prin toată roata gloatei ciulite, răscoli.

Pic lângă pic, smalt negru, pe barba Lui slei
Un sânge scurt, ca două mustăți adăugite,

Vii, *vecinici*, din gingia prăselelor cumplite
Albiră dinții-n pulpă intrați ca un inel.

Sfânt trup și hrană sieși, Hagi rupea din el.

*

La Isarlâk, cea albă de lespezi, gloata suie,
Dar greii pași prin ierburi și stuh se-împleticesc.
În ochi, din lâncezi ape, cum pâlپاie gălbuie
Și uleioasă, dâra caicului turcesc!

*Surorii noastre mai mari,
Roabe aceleiași zodii,
Preaturburatei Pena Corcodușa.*

- a) Ceas de seară*
- b) Prezentare*
- c) Vaduri și alaiuri*
- d) Cuvinte de îmbărbătare*
- e) Aur netemporal*
- f) Chemarea mosorului*

a)

Cheagul alb, lăsat din seară.
Dintre limpezimi crescut,
Cu aripa ca un scut
Abia dus la subțioară,
Cel cu plisc întors de ceară roșie
Încovrigat,

Peste inimi
Către seară
Atârnat:
Chipul, coabe,
S-a-îmbuibat în seara grasă
Ca într-o baniță cu boabe
Și-a sburat.

S-a-îmbuibat
Ceasul rău,
Și s-a dus
Ceasul tău, Domniță Hus!

b)

Este Domnișoara Hus,
(Carnaksi! Mașală!)
Cu picioare ca pe fus,
Largi șalvari
Undeva.

Pentru ea cinci feciori
Pricopsiți (ah! beizadele),
Au tăiat cinci alți feciori
Ce-i făceau la bezele.
Și-au dansat cinci feciori
Pricopsiți, la ștreangul furcii;
Ea danța
Acană
Cu muscalii și cu turcii;

Pași agale
Cu pașale,
Pași bătuți
Cu arnăuți.
Sprinteni, spornici,
Cu polcovnici
De tot sprinteni,
De tot sus,
De strigau, pierduți, ibovnici:
— Ișală, domniță Hus!

c)

S-a-mbuihat
Și s-a dus
Ceasul rău,
Ceasul tău, Domnița Hus!
Svelt acum,
Taie-ți drum...

Undă, undelemn călâi
Vântul lunecă, înmoaie.
— Haide, saltă-ți din călcâi
Pintenii, toți câinii droaie,

Și la drum, pe uliți mici,
Lângă gropi, printre căsoaie,
Când prin ghimpi, când prin urzici,
Iederă de zdrențe, soaie,

Mână tot către Apus!

El te schimbă-n humă verde,
El milos de lin și-a pus
Mâna-i verde
Să-ți dezmierde
Și grumajii tăi umflați
(Ca șerpi tari, cocliți de bale,
Mai cocliți ca șerpilor frați
Din fântâni municipale)

Și picioarele în coji,
Numai noduri, numai dâre,
Unde ani și ger, răboj
Încrustară: cu satâre!

d)

Sună noaptea, fund de tuci.
Tu ajungi, încaleci zidul,
Scoți din traistă trei lăptuci,
Pâinea oacheșe, ca blidul.

Peste mlăștini somnul spulberi.
Duhul mlăștinii adie,
Un oraș se-ngroapă-n pulberi
Depărtat, ca de hârtie.

Și tu plângi că Cel-de-Sus
N-are grijă de sărace,
Că ți-e trupul frânt, răpus:
Nu e nimeni să-l îmbrace,

Lacrimi mari îți prind de gât
Lungi zorzoane de nebună.
Lasă, nu mai plânge-atât,
Șterge-ți ochii, te îmbună,

Uite colo: stele ies
Ca vărsatul și pojarul,
În răsad aprins și des,
Înțesat e Pălimarul;

Uite, cerul a mișcat!
Plecăciuni îți face ție.
Fruntea cerul ți-a-nchinat
Amețit ca de beție;

Cercuiții — ochii tăi —
Gem ca pietre-n tăvăluge,
Pe când guri de gol, în Văi
Înstelate, sus, îi suge.

e)

Hăt la cel
Vânăt cer
Împăcat la sori de ger,
Unde visul lumii ninge,
Unde sparge și se stinge,
Sub târzii vegheri de smalt,
Orice salt îndrăznit:
Falsă minge
Ori sec fulger
De hanger
Repezit;

Prin Târziu și Înalt
În plictisul și căscatul lung al
râpelor de smalt,
Hai în zbor de șoarec sur
La ăl ciur
Des și rar
Clătinat la râul nopții
De Țiganul Aurar,
Ciuruitul prapur sur
Ce-n azur străvechi întinge
Îngălatul de azur:
Rupta lumilor meninge!

Pân' la el,
Uşurel,
Pe arc tors fără cusur,
Îndoieste şi întinde
Zborul tău de *şoarec sur...*

Şi cu pumnul dus mosor
Pân' la sita din tărie,
Treieră şuierător
Spart descântec din fetie!

f)

Buhuhù la luna şuie,
Pe gutuie să mi-l suie,
Ori de-o fi pe rodie:
Buhuhù la Zodie.

Uhù, Scorpiei surate,
Să-l întoarcă d-a-ndarate,
Să nu-i rupă vreun picior
Câine ori Săgetător!

— Ai văzut? Muri o stea.
Ca o Zmieură mustea;

Stea turtită, -în hăuri suptă,
Adu-mi-l pe-o coadă ruptă,
Ruptă şi de lingură,
Să colinde singură
Toate vămile pustii
Unde fierb, la pirostriei,

În ceaun cu apă vie,
Năraviții la curvie;
În zemi acre și amare
Câți au răs de fată mare;

În grăsime și colastră,
Câți smintiră vreo nevestă.

Buhuhù, uhù, de zor
Și-înc-o dată, prin mosor,
Doar i-o da mai mult îndemn
Coadei lingurii de lemn
(Lemn de leac)
Doar l-o-ntoarce berbeleac,
Doar l-o duce vălătuc
Pe ibovnicul uituc!
Fluturai la vânt făină,
Zloată se porni, haină;

Aruncai și cu pâsat,
Pâclă deasă s-a lăsat;
Presărai atunci mălai,
Și tot cerul îl spălai,
Doar pe plai
Cât un scai
Mai juca un nour mic
Zgriburit și de nimic;

Luai din sân târațe coapte!
Și tot norul, jos, în noapte,
Ca o gâlcă obrinti,
În țărână se trânti,
Înflori, crăpă în șapte
Nori la fel:

De sub nori și câmpuri — El,
Subțirel,
Văruit în alb de lapte,

Strigoi,
Rupt din veacul de apoi,
Vrej de șoapte,
Din bici ud și din țăpoi
Hăituit de Miază Noapte.

ISARLÂK

*Pentru mai dreapta cinstire a lumii
lui Anton Pann*

La vreo Dunăre turcească,
Pe șes veșted, cu tutun,
La mijloc de Rău și Bun,
Pân' la cer frângându-și treapta,
Trebuie să înflorească:
Alba,
Dreapta
Isarlâk!

Ruptă din coastă de soare!
Cu glas galeș, de unsoare,
Ce te-ajunge-așa de lin,
Când un sfânt de muezin
Fâlfâie, înalt, o rugă
Pe fuișor, la ziua-n fugă...

*

— Isarlâk, inima mea,
Dată-n alb, ca o raia
Într-o zi cu var și ciumă,
Cuib de piatră și legumă
Raiul meu, rămâi așa!

Fii un târg temut, hilar
Și balcan — peninsular...
La fundul mării de aer

Toarce gâtul ca un caier,
În patrusprezece furci,
La raiele;

rar, la turci!

Bată, într-un singur vin:
Hazul Hogii Nastratin.

*

Colo, cu doniți în spate,
Asinii de la cetate,
Gâzii, printre fete mari,
Simigii și gogoșari,
Guri cască când Nastratin
La jar alb topește in,

Vinde-n leasă de copoi
Căței iuți de usturoi,

Joacă și-n cazane sună,
Când cadâna curge-n Lună.

*

Deschideți-vă, porți mari!
Marfă-aduc, pe doi măgari,
Ca să vând acelor case
Pulberi, de pe lună rase,
Și-alte poleieli frumoase;
Pietre ca apa de grele,
Ce fireturi, ce inele,
Opinci pentru hagealâc
Deschide-te, Isarlâk!

Să-ți fiu printre foi, un mugur.
S-aud multe, să mă bucur
La răstimpuri, când Kemal,
Pe Bosfor, la celalt mal,
Din zecime în zecime,
Taie-n Asia grecime;

Când noi, a Turciei floare,
Într-o slavă stătătoare

Dăm cu sâc
Din Isarlâk!

Primăvară belalie
Cu nopți reci de echinox,
Vii și treci
Și-nvii, stafie,
Pe răpusul câine Fox!

Fox frumos
Cu dinți oțele
Și preț mare
La cățele,

Fox nebun
Scurt de coadă
Fuge-n lume,
Se înnoadă!

Primăvară belalie,
Insomnii de echinox,
Dimineți, lăsați să vie
Cum venea, băiatul Fox:

Capul, cafeniu pătat,
Cu miros de dimineață,
De zăvozii mari din piață
În trei locuri sângerat,
Îl lipește de macat,

¹ Stihuri pentru pomenirea unui câine cu numele nemțesc, e drept (dăruit autorului de un prieten franc). Crescut însă la Isarlâk.

Ochii-ntoarce, a mirare,
Din piept mare:
Ce lătrat!

Pomi golași și zori de roșuri!
(E aprilie, nu mai)
Forfotă de fulgi pe coșuri,
În cuib fraged: *Cir-li-lai*.
— Fox al meu, îți place, hai?

Cir-li-lai, cir-li-lai,
Precum stropi de apă rece
În copaie când te lai;
Vir-o-con-go-eo-lig,
Oase-nchise-afară-n frig
Lir-liu-gean, lir-liu-gean,
Ca trei pietre date dura
Pe dulci lespezi de mărgean.

Te-ai sculat cu noaptea-n cap,
O să-ți dea colgiul hap,
Fox cu ochii-ntorși cu albul,
Fix cu ochii la harap!

Sus în pat
Haide — zup!
Adă botul
Să ți-l pup.
La ureche-apoi să-l pui,
Să zici iute ce-ai să-mi spui.
Vrei să batem lunci, păduri?

Ori ești poate în călduri
Și-ai venit să-ți caut fată
Tot ca tine de pătată:
Nunul vinovat să-ți fiu,
Să-mi vând sufletul de viu!

Nu mă bag să caut fată,
Că e treabă mult spurcată
Și cădem în postul mare
Și-am căințele amare.

Dar nu-ți arde de păduri
Și mai va până-n călduri.
Văd acum ce sta să zică
Botul tău. Știi vreo pisică!

Și ții minte că mi-e dragă,
Miorlăita, care-și bagă
Prin cămări, prin așternuturi,
Ochi-pucioasă, de te scuturi:

Dracu-aducător de boale,
Cald inel, cu blană moale
Și cu prefăcut răsuflet
Ca păcatele din suflet!

Stai un pic,
Că mă ridic
Și-i venim acum de hac!
Lasă numai să mă-mbrac
Și-ți ajut să urci în pom,
Câine vorbitor și om,

S-o dăm jos din pom și cracă,
Apoi — tava
Și-n tarbacă,
De trei ori de capul scării
Să-i frângem șira spinării!

Nalt, curat sub corn de rai,
Dezlega-vom: *cir-li-lai*,

Cir-li-lai
Precum stropi de apă rece
În copaie când te lai;
Vir-o-con-go-eo-lig,
Oase-nchise-afară-n frig;
Lir-liu-gean, lir-liu-gean,
Râs al pietrelor de-a dura
Pe trei trepte de mărgean!

ÎNCHEIERE

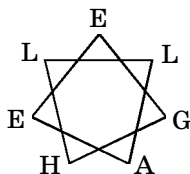
Stinsă liniștirea noastră (și aleasă),
 Isarlâk încinsă, Isarlâk mireasă!
 Dovediții, mie, doisprezece turci
 Între poleite pietre să mi-i culci:

Inima — raiaua, osul feții spân,
 Țeasta, nervii torși în barbă de stăpân,
 Clatină-i la Ciprul Negru, în albeață
 De sonoră vale într-o dimineată!

Vis al Dreptei Simple! Poate, geometria
 Săbiilor trase la Alexandria,
 Libere, sub ochiul de senin oțel,
 În neclătinatul idol El Gahel.

Inegală creastă, sulițată cegă,
 Lame limpezi duse-n țara *lui* norvegă!
 Răcoriți ca scuții zonele de aer,
 Răsfirați cetatea norilor în caier,

Eu, sub piatra turcă, luat de Isarlâk,
 La o albă apă intru — baldâbâc.
 Fie să-mi clipească vecinice, abstracte,
 Din culoarea minții, ca din prea vechi acte.
 Eptagon cu vârfuri stelelor la fel.
 Șapte semne, puse ciclic:

A D D E N D A**ELAN**

Sunt numai o verigă din marea îndoire,
Fragilă, unitatea mi-e pieritoare; dar
Un roi de existențe din moartea mea răsar,
Și-adevăratul nume ce port: e unduire.

Deci, arcuit sub timpuri, desfășur lung țesut
De la plăpânda iarbă la fruntea gânditoare,
Și blondul șir de forme, urcând din soare-n soare,
În largurile vieții revarsă un trecut.

Din călătorea undă, din apele eterne,
Îmi însușesc veșmântul acelor care mor,
Și înnoit și ager alerg — subtil fior —
Prin săli orgolioase ori umede caverne...

Și astfel, în Pământuri croindu-mi vaste porți
Spre ritmuri necuprinse de minte vreodată,
Aduc Înaltei Cumpeni povara mea bogată
De-atâtea existențe și tot atâtea morți.

LAVA

Te-nnăbușai în pâcla încinsei atmosfere,
O! tu, noian de lavă ce-aveai să fii pământul;
Făptura nu sunase din trâmbiți de cratere,
Nu fulgerase încă, în noaptea ta, cuvântul...

Ce surdă clocotire, ce-nceată așteptare
Sub aburii roșiateci, sub aburii de fier,
Când înspre noi tărâmurii vroiai o revărsare,
Când, oprimat de umbră, tu presimțeai un cer!

Dar se desprinse vâlul, și-o boltă-ndepărtată
Din zâmbetu-i albastru desfășură spre tine;
O clipă-a fost... și totuși, sclipirea ei curată
Te-a înfrățit de-a pururi cu sferile senine.

De-atunci, spre-o altă lume fluida-ți formă tinde...
Cu slava-ntrevăzută un dor fără de sațiu
Ar vrea să te-mpreune... și, ca s-o poți cuprinde,
Tentacule lichide îți adâncești în spațiu.

Posomorâta lor înlănțuire
Nu e decât un spasm încremenit
— Supremă încordare de granit,
Rămasă dintr-o altă întocmire.—

Demult când dorul lor nebiruit
Îi logodi cu vasta strălucire,
Un braț semeț au repezit spre fire...
Dar gheața înălțimii l-a-mpietrit.

Și-n vreme ce c-un gest de renunțare
Atâtea stânci expiră-n vijelie,
Șuvoiul apei neîncăpătoare,

— Șerpuitoare formă veșnic vie —
Prin necuprinsa zărilor câmpie
Se-ndreaptă către mări odihnitoare...

COPACUL

Hipnotizat de-adânca și limpedea lumină
A bolților destinse deasupra lui, ar vrea
Să sfărâme zenitul și-nnebunit să bea
Prin mii de crengi crispate, licoarea opalină.

Nici vălurile nopții, nici umeda perdea
De nouri, nu-i gonește imaginea senină:
De-un strălucit albastru viziunea lui e plină,
Oricât de multe neguri în juru-i vor cădea...

Dar când augusta toamnă din nou îl înfășoară
În tonuri de crepuscul, când toamna prinde iară
Sub casca lui de frunze un rod îmbelșugat,

Atunci, intrând în simpla, obșteasca armonie
Cu tot ce-l limitează și-l leagă, împăcat,
În toamna lui, copacul se-nclină către glie.

Din aspra contopire a gerului polar
Cu verzi și stătătoare pustietăți lichide,
Sinteze transparente, de străluciri avide,
Zbucnesc din somnorosul noian originar.

Mereu rătăcitoare, substratul lor închide
Tot darul unui soare roșiatec și avar,
Apoi, de-a lungul nopții tot aurul stelar
Și toată înflorirea reflexelor fluide.

Iar când, târziu, prin trude-ndelungi și fir cu fir
Au strâns în nave de gheață un fabulos Ofir,
Pornesc, pline de spornica lor muncă,

Pornesc să-și întrunească ascunsele comori,
Și peste mări de umbră și liniște, aruncă
Efluviile unor neprihănite zori.

PENTRU MARILE ELEUSINII

CUPRINS

Când calda strălucire a lunilor toride
Va prinde să decline, când soare potolit
Spre golfuri de-ntuneric va luneca, trudit,
Își va rosti chemarea din nou, Eumolpide...

La vorba lui, pătrunsă de-un tăinuit fior,
Tu vei ghici durerea Zeiței pământene
Și plânsetul Fecioarei ce câmpuri leteene,
I-e dat mult timp să ude în roua ochilor.

Și-n toamna, somptuoasă de purpură și nacru,
În toamna unde seara încheagă tonuri vii,
Prin surda picurare a orelor târzii
Îți vei purta tristețea, încet, pe Drumul Sacru.

Nocturne bolți vor ninge, din slăvi, misterul lor.
Ți s-o răsfrânge-n suflet tăria-ngândurată
Iar sfânta ta durere va trece legănată
În ritmuri largi și grave, de corul sferelor.

Pe Calichor, în templul încins de roci calcare,
Acolo te așteaptă, cucernic, dorul meu;
Acolo vei ajunge în Marea Noapte, greu
De gânduri, de neliniști, de-adâncă-nduioșare.

Mă vei urma... Cuvântul va depăna domol
Povestea fără nume a Nunții Subterane
Uimit, îți vei cuprinde supremele arcan
Din culmi nebănuite și limpezi de simbol.

Iar când, topit în apa adâncilor mistere,
Zeitei chtoniene întreg te vei fi dat,
Cu mâini îngemănate și gând cutremurat
Îți voi aduce iarba culeasă în tăcere...

PANTEISM

Vom merge spre fierbinte, frenetica viață,
Spre sânul ei puternic cioplit în dur bazalt,
Uitat să fie visul și zborul lui înalt,
Uitată plăsmuirea cu aripe de ceață!

Vom coborî spre caldă, impudică Cybelă,
Pe care flori de fildes ori umed putregai
Își înfrățesc de-a valma teluricul lor trai,
Și-i vom cuprinde coapsa fecundă de femelă.

Smulgându-ne din cercul puterilor latente,
Vieții universale, adânci, ne vom reda;
Iar nervii, hidră cu mii de guri, vor bea
Interioara-i mare de flăcări violente.

Și peste tot, în trupuri, în roci fierbinți — orgie
De ritmuri vii, de lavă, de freamăt infinit,
Cutremurând vertebre de silex ori granit,
Va hohoti, imensă, Vitala Histerie...

În turburatu-mi suflet, am construit o Arcă
— Informă nălucire de biblic corăbier, —
Și turme-ntregi de gânduri pe puntea ei se-mbarcă,
Noroadе-ntregi, plecate puternicului cer.

E vremea să se-abată mânia Lui! O ploaie
De stropi rigizi întinde zăbrele de oțel.
Corabia aleargă... în negura greoaie,
Corabia se-nclină și-aleargă fără țel...

Și cel din urmă creștet de munte se scufundă...
— Spre care țarm, Stăpâne, spre care Ararat
Din bruma depărtării, mă poartă-adânca undă? —
S-a coborât pe ape lințoliu-ntunecat.

Aud cum se destramă un suflet undeva,
Departe, în a ploii acidă melopee...
E noapte-n larg... iar Arca te-așteaptă, Jehova,
Pe mările din suflet să fereci curcubee.

ȚI-AM ÎMPLETIT ...

CUPRINS

Ți-am împletit suprema cunună de tristețe,
Să te înalți mai gravă în cadrul tău de-azur
Iar seara să-ți umbrească înalta frumusețe
Și astfel întregită să-atingi Acordul-Pur.

Dar dacă-ncumetarea ta șovăie și seara
Descinde friguroasă în inimă și gând
Iar, umedă, pe frunte apasă greu tiara
Atunci, slăvită Soră, zorește mai curând.

Spre malurile unde demult îmbrățișarea
Așteaptă să te-adoarmă așa cum tu desmierzi,
Așteaptă infinită și limpede ca marea
Să te cununi cu somnul și-n unde să te pierzi.

Ai biruit! O dungă-n miezul zilei,
O mare de cenușe-n asfințit,
În surda războire-ai biruit:
Stăpână ești pe vânățul argilei!

.

Demult, de când înflăcăratul cer
Purta spre culmi diurna lui povară,
La poala creștelor scăldate-n pară
Tu încrustai un sumbru colier.

Un promontor dințat sau în ogivă
De pe atunci rupea cutezător
Din pajiște. Dar sub al zilei zbor,
Te spulberai, putere corosivă!

Când însă către cuibul său aprins
Pribeagul oaspe prinse să coboare
Pe urma lui de foc, triumfătoare
O zgură plumburie ai întins...

Ea mușcă din pășune și din tină
Se-mplântă-adânc și neînduplecat
În câmpul până-atunci transfigurat
De calda revărsare de lumină.

O! valul tău trufaș și-mpotrivirea
Celor din urmă insule-aurii...
O, moartea strălucirilor târzii
Și doliul ce-nvestmântă iarăși firea!

Căci nu e loc unde să nu fi pus
Temeinic gheara ta, neîndurato!
Câmpia vastă ai înveninat-o
Și în curând nu va mai fi Apus.

Te uită, Zărilor se împreună.
Un ocean, talazul tău cernit;
— Când, Umbră, sub zenitul poleit,
Te vei preface-n mistic clar de lună?

Plecați-vă, în cuget cucernic și sfios,
V-o spun: e-aproape timpul, de-a pururi sfânt când
iară
Biruitoarea Brimo va naște pe Brimos...

Și-l veți vedea, slăvitul sub verdea lui tiară
De iederă brumată și smilax înflorit;
Fântâni adânci de viață în steiuri El va deschide
Și veți cunoaște-ntr-însul extazul infinit.
Iar cetele, stufoase de tirse și nebride,
Vă vor purta pe-ntinse nisipuri și dumbrăvi
Veți colinda prundișuri fierbinți, veți trece ape
Și munți pentru-a vă pierde în negraite slăvi...

V-o spun: Dăruitorul Beției e aproape!

Dar ascultați cum crește ascuns sub orizon
Tumultul surd de glasuri mereu mai tunătoare,
Se clatină în tremur al înălțimii tron;
Și iat-o, înspumată, sălbateca splendoare.
O! nesfârșită hoardă și hohotul sonor!
Un viu puhoi coboară colinele Heladei,
Un clocot peste care strident, străbătător,
Vibrează-nfricoșata chemare a Menadei.

“El, El aprinsa torță al cărei scrum sunteți,
În vinul desfătării, aleargă să vă scalde,
În vinul viu și tare al noii sale vieți...
Mulțimi prinse-n vârtoarea efluviilor calde
O, voi înfiorate noroade, la pământ!

Zdrobiți centura ființei, topiți-vă cu glia;
Iar peste lutul umed și trupul vostru frânt,
Enorm și furtunatec să freamăte Orgia!”

Războinic dur și aprig cuceritor de zări,
Să fi-ntreprins asaltul temutelor portale
Purtând înfrigurată mândria forței tale
Mai sus și mai departe spre noi evaluări,
Să fi străpuns penumbra letargică și ceața
Ce împleteau pe norme un neguros Dedal
Ca, adâncind cu groază abisul numenal,
În seara biruinții să-ntrezărești cum Vieața
Se-ntoarce somnoroasă, în ciclul ei steril,
Sub fard și mască, mimma unei absurde arte...

Și totuși deasupra rotirilor deșarte
Făuritor de sensuri, să te ridici viril;
Și, beat de aderare activă și adâncă,
— Aplauze unice în searbădul decor —
Smulgând ardorii tale cuvântul creator,
Eternei reîntoarceri a Vieții să-i chemi:
“Încă!”

PYTAGORA

În calmul multor zile de drumuri lungi pe mare
Spre sânul adâncimii fluide am privit;
Iar ochiul meu lăuntric e încă năpădit
De-a umbrei și-a culorii bogată-amalgamare:

Când repezi, când sticloase, și umede și rare,
În orbul mării limpezi — tezaur negrăit —
Răsfrângerii fără număr, pe rând au oglindit
Multipla aparență și vecinica schimbare.

Dar mai apoi Crotona, cu zidul dorian,
M-au despărțit de-a pururi de glaucul noian...
O, Iön... Duhul Spartei încrunță strâmta zare;

Și sus, prin golul nopții — mai trist și mai sever —
Cetatea siderală în stricta-i descărnare
Își dezvelește-n Număr vertebra ei de fier...

I

O, desfrunzirile din urmă!
Te uită, vastele păduri
Stau veștede sub greaua turmă
Pe nori haotici și obscuri.

Te uită, soli ai crustei albe
Ce-o să se-așeze, de pe-acum
În dantelări de fine salbe,
Pe tufă umedă, pe drum.

Un cinic puf au nins scaieții...
Și totuși, iată-mă venit
În fața toamnei și-a tristeții
Cu gândul iarăși ispitit,

De-avântul surd care destinde
Tot mai departe largu-i zbor
Deasupra zărilor murinde,
A sumbrei văi, a tuturor.

II

De-a lungul tristelor răzoare
Pe care vântul grămădi
Atâtea crengi rătăcitoare,
Mângâietoare vei veni?

Din golul toamnei vei renaște
Iubirii mele, vis fugar,

Și însetatul va cunoaște
Beția vinului tău rar?

Vei fi atunci Izbăvitoarea?
Deși umbrit de-un mort trecut,
Îmi vei aduce totuși floarea
Neprihănitului sărut?

Și-n pacea-ntinderii, cuvântul
Pe-atâtea buze bănuie.
Dar iar intrat în noapte, sfântul
Cuvânt, va fi, va fi rostit?

III

Miraj fluid, formă fugară,
Străbate surele poteci
Șerpuitoare și coboară
În toamna vânturilor reci.

Dorința mea îți va aprinde
Ardori ce nu se pot grăi
Și-n ciuda umbrei ce se-ntinde
Ne vom iubi, ne vom iubi,

Până când anii vor așterne,
În colb mărunț, argintul lor;
Până când, greu de ierni eterne,
Slăvitul prinț al orelor,

Va obosi să mai adaste
Ivirea ultimilor sloi
Și bolta nopții sale vaste
Va-ncovoia și peste noi.

Cad fulgii șovăielnici în stoluri fără număr,
Din nevăzute urne ei cad pe albul umăr
Al dealurilor prinse de-o crustă argintie.
Oștiri de nori aleargă...

— Ce surdă simpatie,

Nori turburi, nori metalici, spre voi întins mă poartă?
Ați prefăcut în domuri de-argint natura moartă
Și-ați pus în peisagiu un nou fior de viață,
Voi blocuri mohorâte, convoi de-obscură ceață!...

Tot plumbul meu din suflet, o forme călătoare,
Cu voi să se topească în gânduri de ninsoare,
Căci iată, vine vremea când albe, împietrite,
Pe gând descăleca-vor zăpezi neprihănite...

Cad fulgii șovăielnici, așa cum în poveste
Cad stropi de piatră scumpă, ușor și leneș, peste
Un strălucit războinic, cuprins de-o vraje-adâncă.
— Asemenea câmpiei, sub cerul vânat încă,
Ținuturi ale minții, lăsați să vă-mpresoare,
Lăsați să cadă-ntruna din neaua altui soare,
Ce veșnic brațul ritmic al timpului aruncă...

Cad flori de-argint, de spumă pe lunca-n sărbătoare,
Și vânturi potolite întinsurile-alintă,
Și fluturi albi s-adună în pâlcuri orbitoare,

— O, suflete, ca lunca te-mbracă-n hiacintă...

CUCERIRE

De-a lungul nepăsării acestei reci naturi,
Spre nevăzutul unde arpegii de fanfare
Desfac în foi sonore o limpede chemare
Vom merge în armură de fier, încinși și duri.

Ca nu cumva sub dârza trufie ostășească
Să se adune umbra sau plumbul unui nor,
Vom încrusta viziunii aprinsul Kohinor
Și vom lăsa ca ochiul de foc să ne orbească;

Un somn năuc ne-o duce pe drumul mort, îngust,
Dar ființa noastră pură desprinsă de gândire
Va asculta cum sparge a orei îngrădire,
Cum urcă din adâncuri un mare imn august.

Și-ntregi în trâmbițarea de dincolo de vreme
Și năzuind înalte și albe biruinți
Ne vom zvârli prin larma asaltelor fierbinți
Mai sus de noi... în largul destinilor supreme...

Teorbele sonore și cântecele toate
Au adormit în burgul târziei noastre nunți;
Și în stăruitorul declin, chiar tu renunți
Să întârzie pe culmea posomorâtă. Poate

El doar să mai rămână... el, somptuosul crin
Al formei care urcă și se desprinde, parcă.
De malul apei unde tot gândul tău se-mbarcă
Îndurerat, nesigur și silnic Lohengrin...

Sfielnic gând, tu nu vezi cum luntrea frământată
Și lebăda grăbită spre sfintele păduri
Vor să-mplinești porunca? Dar încă nu te-nduri
Și lași ținutul veșted al nunții de-altădată!

Zorește, iar pe faldul ușor de hiacint
Îmbracă-ntâi armura, și vechea ta mândrie
Se-nalță spre uitatul regat, ce te îmbie,
Statura ta turnată în luminos argint.

Vei trece... Marii codri fremătători de plângeri,
Înfiorați de câte-un romantic hallalí,
Își vor bolti frunzișul; o clipă vor cocli
Și coif și scut, în jocul virilelor răsfrângeri;

Zori neasemuite, apusuri de castele
Aprinse, sub metalul curat s-or oglindi
Iar străvezia noapte va crește și rodi
Prin apele armurii răsade-ntregi de stele.

Fugarnic sfânt, tu lasă ca fluviul să te poarte...
Dar dincolo de luntrea îngustă nu privi,
Căci apa-ți va trimite și va întipări,
Întunecată, fața iubirii voastre moarte!

Undire infinită, lăuntricul fior
Când Verbul, prăbușire năprasnică de tunet
În inimi și în lucruri vibra dominator...
Nebănuitul vuiet...

— Păstrezi vreun răsunset

Tu, suflet prins de-o vrajă pe-al humei căpătâi,
Vreun crâmpei din vâlva ce, neîncăpătoare,
Cutreiera hiatul adâncii nopți dintâi?

E mult de când ecoul vestirii-n tine moare,
De când, rigide ghețuri te-nlănțuie-mprejur;
De când, un cer de neguri și-a prăvălit tavanul
Pe-al zidurilor muced și colțuros contur.
Nămeți și nori apasă...

Dar, deslușind colanul

De piscuri sfidătoare, privește, am venit...
Am coborât să-ți sprijin truditul pas de frate
Ca, de pe-nalte praguri, s-asculte nengrădit
Prelunga nechezare a lumii fecundate...

— Tu nu știi încă?

Imnul tumulturilor vii

Nici zid și nici tenebră nu poate să-l sufoce:
La poarta zăvorâtă grăbește-te să vii:
Vei desluși și astăzi, în larguri, *marea voce*.

CÂND VA VENI DECLINUL

Cu mâini învinețite de umblet lung prin ger
Voi reintra în mine când va veni declinul;
Voi coborî să caut, pierdută-ntr-un ungher,
Firida unde arde cu foc nestins Divinul.

Și flăcării voi spune: Fior al caldei firi,
Joc viu ori șovăielnic de galbenă maramă,
Vibrare necurmată, zigzag de pâlpăiri,
Ușoară și fierbinte văpaie, te destramă;

Redă nemărginirii fugarul tău mister...
Mereu mai străvezie, mereu mai necuprinsă,
Prin sure și înalte pustiuri de eter
Desfășură pe hăuri o horbotă aprinsă.

Deasupra ta, deasupra haoticului drum,
Cupolele nocturne te-or strejui hieratic;
Iar tu vei fi parfumul lunecător de-acum
Pe-a lumilor întinsă tipsie de jeratic.

Curând, sub faldul umbrei, nu vei mai desluși
Nici recea Astartee, nici încruntata Gee...
Doar spuza sidefată în depărtare, și
În preajmă, goana unor năluci opiacee.

Vulturi de flăcări, aștrii spre tine s-or purta.
Vâslirii lor solemne deschide-atunci ferestre
Și bea din plin vârtejul stârnit în preajma ta
Cum altădată, boarea pădurilor terestre.

Respiră, crești mai vastă... în plasma unde doar
O singură năvală de năzuinți se-aprinde,
Asemeni unui mare și lacom protozoar,
Înmugurindu-ți brațe, în noapte le întinde.

Al tău, al tău, cuprinsul Întregului dintâi,
Din negura-Andromedii la sorii din Centaur,
Stăpânitoare, soarbe tot cerul și rămâi
Prin marea de funingini năvodul plin cu aur.

RÂUL

Din culmea unde mai presus de nor,
Doar gheața își sculptează diamantul,
Te prăvăleai, gigant clocotitor,
Cât zarea-ntins, haotic ca neantul.

În jurul tău, frânturi de stâncă, lut,
Cadavre ale florei uriașe
Monumentau un nenturnat trecut...
Și nicăieri în goana pătimășe

Reflexul liniștit nu locuia
Cu lumea lui năvalnicele ape...
Dar anii au trecut... Din matca ta,
Prea strâmtă-atunci, ai dispărut aproape.

Oglindă călătoare, cer mobil,
Te-ai încadrat într-o ușoară spumă
Și-ți porți acum cristalul tău steril
Spre-a mărilor îndepărtată brumă.

Dar murmurul, acord eternizat,
Neîncetat mărirea ta o plânge;
Și-ntregul tău trecut, pietrificat,
În unda potolită se răsfrânge.

UMANIZARE

Castelul tău de gheață l-am cunoscut, Gândire:
Sub tristețe-i arcade mult timp am rătăcit,
De noi rășfrângeri dornic, dar nici o oglindire
În stinsele cristale ce-ascunzi, nu mi-a vorbit;
Am părăsit în urmă grandoarea ta polară
Și-am mers, și-am mers spre caldul pământ de miazăzi,
Și sub un pâlc de arbori stufoși, în fapt de seară,
Cărarea mea, surprinsă de umbră, se opri.

Sub acel pâlc de arbori sălbateci, în amurg
Mi-ai apărut — sub chipuri necunoscute mie,
Cum nu erai acolo, în frigurosul burg,
Tu, muzică a formei în zbor, Euritmie!

Sub înfloriții arbori, sub ochiul meu uimit,
Te-ai resorbit în sunet, în linie, culoare,
Te-ai revărsat în lucruri, cum în eternul mit
Se revărsa divinul în luturi pieritoare.
O, cum întregul suflet al meu ar fi voit
Cu cercul undei tale prelungi să se dilate,
Să spintece văzduhul și — larg și înmiit —
Să simtă că vibrează în lumi nenumărate...

Și-n acest fapt de seară, uitându-mă spre Nord,
În ceasul când penumbra la orizont descrește,
Iar seara întârzie un somnolent acord,
Mi s-a părut că domul de gheață se topește.

ÎNFRÂNGERE

Ca fruntea mea să poarte diademul
Ce fulgeră-n albastrele palate
Am ridicat oștiri nenumărate
Și-ncrezător, dezlănțuui blestemul.

Dezlănțuui mulțimile-ntrunate
Și năpădită fu întreaga zare
Iar vremea prinse-ncet să desfășoare
Fuiorul ei de ore nesfârșite...

Mult timp, în pragul porții opaline,
Am stat s-aștept heraldul biruinții,
Am stat să-ntreb cuprinderile minții
De crainicul trimis, ce nu mai vine.

Nu vine, căci spre culmile-nghețate
Oștirile n-au vrut să se îndrume,
N-au mai dorit podoaba fără nume
Și n-au găsit albastrele palate.

Încât, sub vântul aprig de ispite
S-au răzlețit din țară-n altă țară...
Și-acum se-ntorc în turme istovite
Hlamida să-mi sărute și să moară.

Oștirile se-ntorc. În juru-mi zborul
Și umbra morții darnic se împarte;
Pe când, prin doliul sălilor deșarte
Cu pași sonori pătrunde-Învingătorul...

Murea prin seară strada și zilnicul ei muget...
 Asemeni unei râncezi îngrămădiri de seu.
 Un nor se prăvălise pe streșini — iar pe cuget
 O bură de-nnoptate tristeți cădea mereu.

Se-amestecase ceața din noi cu cea din slavă...
 Și, silnici, pașii noștri trezeau — o cât de rar! —
 Ecouri fără nume, prin liniște buhavă
 Din acel trist și umed sfârșit de Făurar.

Intrasem în penumbra stăpânitoarei unde
 Strivite-n vrăjmășia puterilor din jur,
 Nici sufletele noastre nu-și mai puteau răspunde
 Iar vorbele șoptite loveau greoi și dur.

Hordii întregi de duhuri, lungi stoluri de destine
 Își îpleteau în preajmă înfricoșatul rit:
 Căci blestemul căzuse... În gândul meu și-n Tine
 Biruitor pustiul scurma... Și ne-am oprit

Să cercetăm o clipă răspântia și bruma
 Și-am stat, și-am stat sub neguri, de asprul țarm legați:
 Doi arbori singuratici și desfrunziți de-acuma,
 Pe unda nenturnată a orei înclinați.

.

Ne prăbușeam ... Când iată că, înclinând privirea
 Acolo, jos, pe crusta de caldarâm și lut,
 Zărirăm două umbre unite: contopirea
 Sălbatecă, informă, a marelui Sărut.

Păreau a nu cunoaște nici piedici nici osândă.
Zăgazuri pământene n-aveau... Alt Demiurg
Le stăpânea, desigur, cu-o pravilă mai blândă
Făptura lor ciudată și vecinicul amurg.

O, simplă înfrățire, pătrunderea lor oarbă!...
— Când, când, interioarele mări vor izbuti
Ca ele să se-mbine, ca ele să se soarbă?
Când învelită-n caldul sărut, te vei topi?

O, spune-mi: deși drumul e astăzi sulf și zgură,
Din depărtatul șipot îmi va fi dat să beau?
— Și-om prelungi povestea, ce-n lumea lor obscură
Imaginile noastre de umbră, începeau?...

I

Eu îl priveam prin geamul vărgat de lujeri, vara,
Ori scris de colții iernii cu sterpe flori de ger,
Cum pe tipsia luncii, biet arbore stingher
Își frânge vreascu veșted sau clatină povara,

Dar pârtia sticloasă mi se părea înceată;
Iar calea însorită, prea lungă pân' la *el*.
Și-am stat să-nnod întruna — inel lângă inel —
Din sfoară, mreji; și vârșii, din salcie tăiată.

Și totuși cât de dornic eram să-i fiu aproape
Să-nclin spre el urechea trudindu-mă să prind
Ce hohotiri trufase îl pleacă și-l destind
Când viforul în trâmbie de-omăt vrea să-l îngroape.

Dar, uite, munci de iarnă te leagă de colibă
Și nu-ți dau timp s-adulmeci nici aerul de-afar';
— Necum s-alergi pe drumuri, când viforul hoinar
Te-nșfacă dârz și zloata sumanul îți îmbibă.

Lăsai să treacă gerul; apoi, un lung pomelnic
De zile înmoinate când fiecare sloi
E-o lăncedă clepsidră; când neguri grele, ploi,
Dospesc încet pământul călâi, dar feciorelnic.

Un strat lăptos de aburi mai stărui pe zare...
Dar într-o zi se rupse și prin spărturi văzui
Copacul despletindu-și în coame și frunzare
Tot aurul lui verde și toată floarea lui.

Orbit, plecat minunii, mi-am spus: să nu mai pregeți!
El numai pentru tine și-a pus un alt vestmânt,
Zorește spre belșugul miresmei și alege-ți
Pat neted în plocadul de ierburi și pământ.

II

Așa am pus deoparte și munca migăloasă,
Și trândăvia iernii, și grijile de ieri.
Ca singur, în șoptirea născândeii adieri
S-o iau pe cărăruia de humă lunecoasă.

Curând în miezul luncii, un neștiut fior
Simții urcând prin lucruri spre ființa mai deplină,
Din jgheabul pietrii, -n lujer, din brazdă, în tulpină:
Nestânjenitul vieții fior biruitor.

Cursese pretutindeni... Și-acum, albeau privirii
Ciorchine de potire și pături moi de puf,
Și nu știu ce amestec de-arome și zăduf
Topea orice făptură în marea nuntă-a firii.

Plămade răzlețite în nouri mici de vată
Se prelingeau de-a lungul plăpândului țesut
Iar rodnicia florii sorbea, cutremurată,
Și-n somn prelung un umed, străbătător sărut.

Din cupele tivite ori zdrențuite-n spume,
Din rodul în dospire se desfăcea trândav,
Un vis de desfătare, un vis sătul și grav
De lucruri presimțite abia, dar fără nume.

Încât, cu pași nesiguri, cu trupul dus agale
Și mintea stătătoare ca undele în iaz,
Într-un târziu, când ziua trecuse de amiaz
Împovărat de simțuri, mult istovit de cale,

Mă pomenii în fața stingherului din luncă,
Sălbatecului arbor întrezărit prin geam.
Părea trudit și vârstnic... Un noduros mărgean
Încununat cu alge, un trup răpus de muncă,

Un trunchi cu prăpădite crăci vechi ce stau să pice
Din care ramuri hâde — năprasnici șerpi lemnoși
Zbucnesc, ca sus în baia albastră să despice
Limbi verzi, şuierătoare, prin dinții veninoși.

III

Dar peste ochi și cuget căzu o deasă sită.
Mă tolănii în voie pe caldul gliei sân
Și îmi lipii obrazul și tâmpla obosită
De scorojita coajă a trunchiului bătrân.

L-am alipit. Când, pâcla de gânduri și simțiri
Se lămuri deodată în limpezi închegări.
Un vâl purta deasupra. Din plasa lui subțire
Cădea aromitoare năpada de visări,

Se prelingea o rouă de umede mărgele
Pe frunte... Pe tulpină, rășine moi și vii...
Când iată că din tufe, mlădițe și nuiete,
Înfiorând tot trunchiul, un vâlmășag de mii

De freamăte ridică, se-mparte-n ramuri, crește...
Încet, încet, pe scoartă ghiceam cum se ivește
Ierbos și încă umed un strai sărbătoresc;
Cum mai adânc, sub blana de mușchiuri unduiesc

Nelămuriri de cărnuri, cum se răsfiră vine,
Cum toată viața aspră, sălbatecă din lunci
Se-adună, se strecoară prin rădăcini și vine
Ca laptele-n gătlejul nesățios de prunci.

Miresme calde, lâncezi se revărsau, cascadă,
De sus, din ce păruse a fi frunzișul lui...
— Atunci, silindu-mi ochii să suie și să vadă
Zării, răsând sub maldăr de foi și păr gălbui —

În loc de arbor, însăși străvechea lui Driadă...

Iar i-am închis... Și iarăși dorințele născânde
Din zacerile turburi îmi năvăleau, tumult;
Vroii să scap, dar brațe lunecătoare, blânde
M-au strâns și mai aproape și m-au lipit mai mult.

IXION

La mesele Olimpului, Ixion, sărbătoritul, zămisli poftă vinovată pentru Junon. Dar Nephélé închipui o Junon de umbră din norii care împrejmuiesc locașul zeiței. Ixion îmbrățișă doar norul.

La veșnice ospete, din vârful pururi nins
Tot gândul meu netrebnic, regină-Olimpiană,
Urca să-ți împresoare grumazul neatins
Cu vrejurile-i ude și reci de buruiană.

Sonor vuia văzduhul în râsul uriaș
Și aburea prin cupe belșug de ambrozie
Pe când nelegiuirea tot căuta făgaș
Și-n preajma formei tale cerca să întârzie.

O! Hiperboreenii râdeau, râdeau mereu...
Iar ochiul meu mai tare se ascuțea să vadă
Și sfredelea mai aprig în surul minereu
De nouri ce-ți ascunde filonul de zăpadă.

Fier stins părea alături scânteietorul plai
Și searbădă a zării lumină rubinie
Când prin împăturarea de neguri străvedeai
Regească și senină și amplă armonie.

Cum, cel ce simte gândul ascuns, nu se temea
Să-mi pună dinainte atâta strălucire
Și nu vedea mii suliți înfipte-n carnea mea
Cum asmuțeau întruna spre tine, nălucire!...

Deci am gonit... o goană ce nu s-a mai oprit
Decât când brațul ager zvâcni să te cuprindă
Când strângerea te frânse, iar ochiul pironit
Se adânci în vasta orbitelor oglindă.

De atunci, țeasta prinsă în chiciură și zguri
Pe trepte de vertebre pătrunde-o noapte groasă.
Tipsia luminoasă a gândului de guri
Și dalte scrâșnitoare în zimți mărunți e roasă.

Iar harurile Celei Râvinte-mi iată-le...
Un vânt le răzlețește în zdrențe lungi de ceață,
Și somnul suie-n creștet... căci numai Nephélé
Mi-a dăruit sărutul temut, care îngheață.

Când cumpăna ridică-n zenit pironul clar
Pe chipul nopții trece un gând pieziș de ură...
Se scutură întreaga ei grea pieptănătură:
O urnă sub risipa vârtejului fugar.

Și dintr-al lunii rece, fierăstruit pătrar,
Belșug de fire scapă, în iederă obscură,
Pe dâmbul zării unde tânjește în armură
Scăpărător de raze, războinicul solar.

Dar podidit de valul de păr și flori lactee
Cu lung fior truditul din vraje se descheie,
Greoi, zvâcnind în salturi metalicul său trup.

De pletele surpate și dinți și mâini anină
Și-adânc, la rădăcina fibrosului șurup,
Împlântă-n țeasta nopții pumnale de lumină.

ULTIMUL CENTAUR

...Din Soarele îmbrățișat de Nour...

În ziua lui din urmă zori, din loc în loc,
Năuc... Dar mai spre seară desfășură deodată
Pe asfințitul verde, cu lespedea mâncată,
Regescul vas de gânduri crescut în dobitoc.

Tăriile topiră nepotrivitul bloc...
Târziu, spre geruri albe, o carne înnorată
Porni, în melc de abur, pe când dezgrădinată
Se lămurea din noapte o inimă de foc.

Statornic găde, Umbra, mâner masiv și dăre,
Căzu peste jeratec cu grelele satâre
Și luminosul bulgăr îl despică, felii.

Pământul ațipise. Răzleț, nici un centaur,
Dar de nestinsul ropot al clarei herghelii
În zăcămintele sună filoanele-i de aur.

MĂCEL

Înghemuiți sub brăul acestui dâmb de cridă
Am ascultat o noapte și-o zi, pe vânt adus,
Roitul săgetării, cu zbârnâiri de fus,
De-acolo, din câmpia văroasă și aridă.

Un soare fără spițe de raze, spre apus,
Părea un ochi cu fiere umplut și cu obidă;
O brâncă înnorată luptă să ni-l închidă.
Apoi, tihnită noapte a mulș opal de sus.

În trânta pătimase, în strângerea virilă,
S-au frământat oțeluri ca așchii de șindrila,
Și lupta geme încă sub aburii lăsați.

Iar sus urcând, movilă, prin negurile plate,
Morți goi ce-n sfori de sânge stau cobză înnodeați
Se-ntorc la orbul lunii căscând din beregate.

GEST

Toiagul vechi, pe care l-a ciuruit, l-a ros
Și cariul, și custurea, ți-l trec de-acum. Ca mine
Vei ispiti, la rându-ți, temutele destine
Urcând și tu sub cerul de fier și chinoros.

Te-așteaptă mohorârea pustiului pietros!
Nu șovăi, străbate-o... Și când — diamantine —
Pădurile de ghețuri se vor ivi pe cline,
Încrezător, azvârlă ciomagul de prisos:

Din povârniș, în steiuri; din stânci, în văgăune
Izbit de lespezi, ciotul va face să răsunе
Cu lung și mare vuiet tot hăul de granit.

Dar sus, sub îngânata lumină-abia născândă,
Lăsând să scape râsul din pieptul tău sporit,
Acopere căderea cu hohot de izbândă.

HIEROFANTUL

În rândurile celor ce s-au bătut
sub Miltiade coborâse și preotul
din Eleusis

Portalele trufașe, sfruntând venirea lor,
Răsfrâng mâinii de bronzuri sub tremurul luminii
Pe templul ars, pe cerul topit al Salaminii,
Un fum gălbui înnoadă prelung, ca un fuior.

Am azvârlit cununa, am desfăcut herminii
Bogatele-i podoabe de fir. Drept sfânt odor:
O lance, iar în dreapta un gladiu lucitor...
Aici, în glia greacă ce-și poartă dârz măslinii.

Soldat al Demeterei mă voi sădi adânc,
Ca, mâine, când iscoade plecate pe oblânc
Vor ispiti desişul de sulite și flamuri,

Să scapete persanii, pierind sub orizon!
Vor fi zărit, hieratic, cu fulgere drept ramuri:
Un trunchi bătrân de dafin înfipt la Maraton.

CERCELUL LUI MISS

Cățelei mele

Cineva, închis în stupul dintre pruni, aruncă pietre...
Dar cu-atâta vrăjmășie că nu poți să faci sport:
Ele trec și gard și ziduri, până dincolo de șetre
Unde ziua umflă-n vânturi mătăsoase foi de cort.

Da, e rece primăvara și golașe frunzătura,
Însă greii bobi ai toamnei nu mai vor să doarmă-nchiși,
Stupul sfredelit de soare își deșartă-ncărcătura:
Jir și aur cad, în ciur, la buzatul urdiniș.

— Împletire somnoroasă de miresme și albine!
Prin cămări ascunse parcă s-a vărsat puiaș de fragi...
Vântul curge... Sub pleoape aburesc vedenii dragi...
Latri... luneci... Pe sub fulgii somnului te pierzi de-a bine.

Și pe rând, în gămălia ta de minte, prinsă-n vis,
Vin să-noate ca-într-o piatră lăcrimată: lunca, fânul,
Malul apelor și clipa jinduită când stăpânul
Vreo nuia zvârlind pe gârlă te asmute: "Ad-o, Miss".

Tânăra, ca altădată, coapsa ta în coardă vine:
Laba scormone mormântul vreunei cârțițe de soi;
După coada retezată dai târcoale, roate pline;
Bați prundișul, spinteci unda, intri toată în noroi!

Și ce lucruri minunate!... Sălci, slujnice netoate,
Au pitit prin scorburi multe pâini de iască și lipii.
Tu te-agăți, întins, pe trunchi, scotocești în sân la toate,
Mlădioasă: șoldul fraged încă n-a purtat copii.

Zbârnâit de piatră, însă, vâjâia... Nici gând să tacă...
Din ce praștie scăpată stăruiește în auz?
Silnic, ochi deschizi la soare și-n văzduh zărești buimacă
Urâciunea cu aripe prăfuite, de sacâz.

Un zigzag mai mult — și tihna însorită ți se curmă
Cherlăi scurt, îți clatini capul, laba scarpină mereu:
Blestemata de albină solul toamnelor din urmă,
Ți-a împuns urechea neagră cu-un cercel de-aramă, greu.

SELIM

El a venit când, singur și mic, în pragul ușii,
Îmi răcoream la vântul de-amurg obrazul-jar;
Când — ghindă cafenie — picau jos cărăbușii,
Când era zarea frunză uscată de stejar.

Cu țate tăvălite-n funinginea din slavă,
Tot mai aproape norii — ei mă-nțărcau întâi;
În somn plângeam să-mi șteargă priveliștea hârlavă
Și piroteam pe prispă cu pragul căpătâi.

Dar fețe mai lătoase, mai cornorate, turmă
Nășteau sub țarc de gene și se prindeau în șir
La hora dezmățată a spaimei, ce se curmă
Târziu, când mâini de lună presară tibișir...

Și haimana, și pururi încăierat cu vântul:
Din târg, în mahalale; din Schei, în vreun cătun,
Un strigăt de-nserare își trăgăna cuvântul
Ca o manea de moale și larg: “Hai, bragă bun!”

Hazliu și larg, ca turul ce-l vântură șalvarii,
Așa sporea un strigăt. Și iacă: ochi gălbui
Printre uluci, în umbră, rotiră icusarii.
(Amestecul și aspru, și blând, din ochii lui!)

Săgețile poruncii zvâcneau în puf de rugă.
Să nu urmez chemării adânci aș fi putut?
La namila din poartă m-am năpustit, în fugă,
Obrajii să mi-i sprijin pe palmele-i de lut.

— “Giugiuc, mi-a zis, iar ochii priviră mai cruciș.
De mult n-a fost la turcul atât aliș-veliș...
Zi darnică, de lapte și miere, aferim!
— Hai, ia ce vrei din coșul lui Haivada Selim.”

Și trase mucavaua panerului turtit...

Ca sculele-n sipeturi, așa mi-ați răsărit,
Alvițe rumenite, minuni de acadele
Sticloase — numai tremur, văpăi și ape — ca
Ocheanele de limpezi, de mici, la fel de grele...

O rază prăfuită prin toate furnica.

Și dârdâind sub brumă și colții de migdale
Rahatul părea urmă de-nghet după topit.
Un candel cât o nucă, prin perne de halvale,
Dormea-n trandafiriul lui șters și aburit.

(Răsfrângeri vechi... Cuvântul nencăpător nu poate
Să zică iazul verde ce-mi tremurați și-acum...
Biet turc legat de biete cleștare...) Dintre toate,
El candelul mi-alese, apoi, adus a drum,

Porni mânat de seară și înghițit de cale,
Târând opinca-ntoarsă și creață, fără spor,
Cădelnițând din coșul cu dulci zaharicale,
Din donița-nflorită lovită de picior...

Acolo... noapte, uliți și vaguri suburbane
Topiră pe-ndelete năluca lui Selim.
În candel, pânda lunii se răsuci — turbane —
Și-o stea ilic de umbră cusu, cu ibrișim.

CONVERTIRE

Unei femei din Nord

Prin ce-nnodate drumuri, pornind, la ce răscruce,
Începe noaptea noastră să curgă, nu mai știu.
Văd doar la geamuri fuga trăsुरii ce ne duce,
C-un sac de somn pe capră: ghebosul vizitiu.

În limba țării tale mă necăjeam a spune
Că ești supremul bine, înaltul meu regat,
Că nu cuprinde altă dulceață și minune
Orașul-zmeu, orașul țestos și ferecat.

Cu ochi în jumătate, ce vor să spună: hai!
Priveai la omul oacheș venit din Valahai;
Cu ochi pe jumătate, căci nu țineai să-l măsurî,
Întăia mea cucoană de voaluri și mătăsuri!

Pe crengi de vis, doi umezi de muguri: ochii tăi
Se deschideau în floare, când lampe din odăi
Bureau lumină scumpă la geamul de trăsura,
Cu foarte mare frică te-am sărutat pe gură.

Și te-am rugat cu ciudă, de mila mea plângând,
Să uiți de stângăcia băiatului ce sânt.
Că eu visez... cum pruncul flămând la sân, la maică,
De carnea ta curată și albă, de nemțoaică.

Mai rară ca răcoarea în luna lui Cuptor,
Mi-ai lunecat în brațe, ai desfăcut fuior
Tot părul ca un galben, întins eter de miere...

Și m-ai făcut c-un lucru de preț mai știutor:
Ca două sunt, nu una, femeie și muiere.

CÂNTEC DE RUȘINE

*El știa să-njure bine
Și cântece de rușine.*

Anton Pann

Stă un biet țigan turcit
La un cap de pod, pe vine
De toți dracii chinuit.
Și la râu, drumeți, jivine
Cu glas spart hodorogit
Cântec zice, de rușine.

Hee... miul biul gee
Miul biurè doldù
— Hananâma mù!

La Zornur, pe Ikdar Enghe,
Muri azi o pezevenghe:
Una groasă cu ochi mici,
Crescătoare de pisici.
Scundă, groasă, cu mustăți,
Învechită-n răutăți.
Pezevenghe cu scurteică
Cam grecoaică, cam ovreică.
Pezevenghe cu trei negi
Doftoriță la moșnegi.
— Ce moșnegi betegi și blegi
Că veneau cât prund și iarbă
Și cât praf și fir în barbă
Leacuri de-ale ei să soarbă.
Veneau din țara turcească
Să mi-i împiciorogască.

Ce mai cârd de iezme goale.
Ea le dă să bea din oale
Și mi-i vindeca de boale.

Hee... miul biul gee
Miul biurè doldù
— Hananâma mù!

La Zornur pe Ikdar Enghe
Te căzniră pezevenghe!
Cobză strânsă, cot la cot
Și căluș de păr la bot...
— Prea erai și tu de tot
Că nu te mai stâmpărai
Și umblai și la serai
Și la toate te băgai...
Cu trei alte mai bătrâne
Duceai vorbe la cadâne
Vorbe dulci și leac spurcat
Cum știi tu, de lepădat.
Le-nvățai la băuturi,
La găteli, la văpsituri,
La săltare din dulvuri
Și la alte secături...

Huu... miul biul giù
Miul biurè doldù
— Hananâma mù!

La Zornur pe Ikdar Enghe
Gât bătrân de prezevenghe
Sângeră pe lemn de-a latu

Cum l-a retezat gealatu...
Pe nod tare, răzbuzat
Zace gâtul retezat...
Să nu-l vezi pe înserat
Că te bate vântu-n spate
Și duh rău și necurat...

Că vis mort, ursuz te fură
Apă stânsă, râu cu zgură,
Și-n pustia care cură
Numai gâtul... ca o gură
Uriase, căpcăună.
— Gură bună
S-o dezumfi, de nebună...
Gura strâmbă care sună
Pe-nserat, când îi cășună,
Cu tulumbele la lună.

Sună-adânc, ca de departe
Din tulumbe-vine sparte;
Sună gros a nas de iepe
Limba-i ia cui le pricepe.
Sună lung a cornuri ude
Dă prin osul cui aude
Osul de la lingurea
Unde-ncearcă boala rea.

Și alt vis, mai stins, te fură
Pată ștearsă, pată sură
Ca o față fără sânge
Tristă, inima de-ți strânge.

— Noaptea stinsă-i fața ei
Și pe ea, luceferei,
Cafenii sânt negii trei,
Trei sori morți din altă lume,
Cu păr, raze de cărbune,
Hăt în fund la soare-apune.

Și-nainte, nu mai știu...
Pezevenghe, chip hazliu
Am să-ți vin tot mușteriu.
Pezevenghe, psihi-mù,
Lasă-mă să dorm de-acu.

Huu... miul biul giù
Miul biurè doldù
— Hananâma mù!

RĂSTURNICA

*"Tweep for Adonis — He is dead"*¹

Shelley

Plătit am fost să zic de mort
E mâna stângă grea de-un ort,
Deci să-l întorc cum voi putea
Cântând prohodul pentru ea.

Să plângă fetele și Mama!
Tu, Mire-al-Inimii, plângi Dama
— Din caldul cuib s-a dus unica
Preoteasă blondă, Răsturnica.

Căci astăzi, zi de harți, la toacă
O vom purta prin smârc, băltoacă
Spre un pământ de hopuri plin
Mai vag ca vagul ei vagin.

Să plângem toți. O toți în cor
Să croncănim un *Nevermore*.
Dar duhul ei, de-a pururi dus
Să ni-l gândim în cât mai sus.

De cerul fix, de geam curat,
Ea păr cu tâmpile și-a răzmat,
Un fard astral i-aprinde fața.
Pe serafini îi trage ața

¹ Plângeți pentru Adonis — El a murit (*engl.*).

Și sorii zornăie bănet
Prin Risipitul Proxenet.

Să prohodim și mai afund.
Sunt un duhovnic trist și scund
Ce cântă până-o va-ngropa:
Pa, vu, ga, di, che, zo, ni, pa.

Unicu-mi dascăl, să-l mai caut?
Grăsime neagră l-a-necat
S-a făcut urs și din bârloage
Îmi bate toaca-n două doage.

Oh, fapta secii lui de minți
Cum tună-n piept și dă prin dinți
Din bețe, doage și Nimica
Ce rugă pentru Răsturnica!

Să tune doaga orișicui,
Iar Mama groasă cu pistrui
Îngenuncheată să se roage!
— Hai dați din bețe și din doage.

Și tu, întunecat flăcău
Măsea-de-Fier, nene Dulău
Te roagă lângă hodoroage!
— Hai dați din bețe, spargeți doage.

Să plângă lemnul ca la strung
Când hohotit, când mai prelung
Din bețe, doage și Nimica
Ieși, cântec pentru Răsturnica.

Vii lumânări, burați polen!
E cimitirul un desen
Cu linii supte, slăbănoage
Frânturi de bețe și de doage...

Oh, nu-mi clintii Regina Mab
Să nu se surpe trupu-i slab
Și dați vin galben la miloage
Nu din păhar, din scob de doage.

Oh, pentru Ea găsiți un dric,
Un dric mai mic ca un ibric
Și potriviți două mârtoage
Acum, la strung, din lemn de doage...

Să plângă lemnul pus pe strung
Când hohotit, când mai prelung
Căci două bețe, seci oloage
Ard potolit în patru doage.

MARIA SPRING

Cu altul pe o bancă bătută la un nuc,
De țigle arse târgul roșea până departe;
O toamnă despuiată, un vânt de balamuc
Se călăreau la vale pe ierburi multe, moarte.

Și cel căzut cu capul în palmi, pe vis năuc,
De-atâta lăncezire scăpase un trabuc,
Muc desfoiat și umed la capătul subțire:
Din sufletul acelei amiezi de-ngălbenire.

Lumina îndoită părea cu-un fel de apă;
A drum, locomotive fumau dintr-o supapă;
Era la ora albă, când nu știai să zici
De-i patru, două numai, ori a trecut de cinci.

Perechi duminicale de Else și de Hans
Suiau la hanul mare, din deal, unde e dans,
Un han cu nume dublu, nu știu să-l mai țin minte,
Cu vaci și servitoare și duh de-ngrășăminte.

Cum Else foarte multe de Hanși răzmate-agale
Visau, mă cercetară dulci planuri conjugale.
Pe aburii aleei, la nukul melancolic,
Idila ancorată se închea bucolic.

— “Dar, Toamnă! Bărbăția cea dreaptă nu e dată
În sine să se toarcă, sucită și uscată?
Ca frunza podidită din creștetul de nuc
În palmi, în pălărie, pe umeri, pe surtuc.”

O ÎNȘURUPARE ÎN MAELSTRÖM

CUPRINS

Câștigate pulsuri, câmp de săbii.
Tencuirii-sclave garanții,
Lege egalând lunula năvii
Tâmpelor de apă ce reții;

Aule, exalte stări concave
Din răpita climă — Edgar Poe.
Orgi! Și locuind aceste grabe!
Cer induit, străin ca un halou.

— Viol aici dar laudă și ordin
Întâi, când lacunar un gând născu.
O, însăși larva rodului sfânt Odin
Prin fluvialul, falsul fosfor “tu”.

REGRESIV

Din văi defuncte strig acele patrii
Pășunile reptilei spume-ntâi
Cenușa în orb Nil a Cleopatrei
Ereb, termen de sulf ca un lămâi.

Știu lire cardinale date centre
Acești reci acustici de firizi
Uimiri și mari zăceri adiacente
Genunii adiate pe Atrizi.

Ca umbra-n stemă, pe basilici,
O veghie singură să urci
Sub agere oțele silnici:
O Moscovă de cer și furci.

Stea netedă, vigoare-n chiciuri,
Asprime zveltă, imn de biciuri!
Explică stricte-acele glorii
De căngi răspunse din victorii.

DEDICAȚIE

Falangele acelei oboseli
De alge dezlegate către sud,
A tâmplei umbră din străine seri:
Cu drumul meu, atunci, le-am mai văzut.

La Düsseldorf, o cadră-n Bolkenstrasse...
În jilț adânc, Evreul Botezat.
Și mâinile, cascada unei rase,
Înfășurau cărbunele uzat.

“Stinse flăcări. Arsă, struna
S-a lăsat în arcul lirei.
Cartea singură mi-e urna
Cu cenușile iubirii.”¹

Tu, salt, tu, creșteri stângi, urzică-nalbă!
Acestui scris valah, ca din Sion
Ridici o nevăzut de scumpă nalbă
Și — adiată — boarea altui zvon.

Un cânt de mat argint al palei Nine
Mai greu ca orbul lunii îl socot,
Curând un glas vom fi suind în tine
Cum Heine sună-ntr-însul versul got.

¹ Traducere din Heinrich Heine.

PROTOCOL AL UNUI CLUB MATEI CARAGIALE

Președintelui de onoare Al. Rosetti

“Vis al galeșei Floride și-al ostroavelor Antile”,
Orchidee! nu ești însăși arta marelui Matei:
Cu a selbelor cădere în corole și mantile
Sau cu Anzii albi, în funduri, ca o moarte de Protei?

— Neajunsă, precum lancea unor iaduri vegetale,
Sub sărutul muștei Mima somptuos ca un manșon,
Locuiește, cetluită, somnurile-i seminale
În o rouă de poleiuri: Rașelica Nachmansohn.

— O! vegheat din Jilțul Naibei al Pământurilor Nalte,
De atlas tulip în creștet încheiat cu cap de mort,
“Mult” poesc, cioplirea unei rare și pierdute dalte,
Pașadia își despoaie înnoptat semețu-i port.

— O! scuipat de înverzita tuse-a spumelor putride,
Cocoțat pe naufragii, nefiresc ca-ntr-un ocean,
Împuind cămara nopții cu oracole stupide,
Gore freamătă-n jiletcă de râios batracian.

— Cântec, lebădă străpunsă, sol al harfelor eline,
Strămutat pe mândre prapuri de năierii tăi vikingi,
Până-adânc în moleșala quintelor manueline,
Alter ego, o! Pantazi, ce Atlanticele-nvingi.

Liniștit rapsod al stelei ninsă-n umbra străvezie.
Răsunând ca din legendă, ca din pânzele dintâi,

Liric pur! Închipuirea te petrece în vecie,
Drept la racla ta de ape cu atolii căpătâi.

*

“Vis al galeșei Floride și-al ostroavelor Antile”,
Cupă limpede! ești numai arta marelui Matei.
Inima rămâne-această moartă, între reci feștile
Fumegând pe Curtea-Veche, la pangar, într-un bordei.

Nu străina frumusețe, bunul plac și veresia,
Însă schimnica-mpăcată și făcliile ce ard!
Trupul scade sub velințe, sufletul e în Rusia,
La un orb mormânt de raze, prins în Cavalerul Guard.

— Ce închide orchideea, ced ne sunt acele Indii
Mările creole unde bântuia piratul Kidd?
Consimțind o plecăciune insulelor biacintii,
Cartea Crailor la fila cea mai turbure-o deschid:

Acoló, ca de cutremur, saltă slova mateină
Sub lucrarea Corcodușei, aspra floare de maidan.
În vis mut gabrovenimea cumpănește în ruină,
Zveltă, surla Judecății, lasă-o umbră pe cadran.

*

— Dreaptă pravilă, dar zumzet de vestiri răsăritene,
Ființa noastră se clădește cu scriptura ta, Matei!
Prim și ultim Caragiali, ca o holdă de antene
Te alegem viu din vântul despletitelor idei.

Iată, arșă-n aur roșu și-n a smaltului rigoare,
Slava netedă și rară, stricta glorie, o ții.
Neamurile iau aminte. Și pe Crai va să coboare
Greu, cordonul Sfintei Ana al măreței-Împărății.

BĂLCESCU TRĂIND

Lui Al. Rosetti

Leagăn amar, săracii mei Bălcești!
Lut simplu, smălțuit ca și o cană,
Pe Topolog culcat nu mai bocești
Azi inima dintâi republicană

A lui! Căci athanasic au sunat
Mii surle. Lespezi cască. Sar sigilii.
Și peste un făcut, absurd regat
Un palid oaspe calcă, din Sicilii.

O, frate cărvunar, întreg trăiești!
Din moarte ai păstrat doar străvezimea,
Ci în amurgul pajerii crăiești
Cârtește-ntunecat burtăverzimea.

Ai multursuzei tagme, gianabeți
Cu oftica-nțeleși și cu exilul,
Un veac avar te vrură sub peceti,
Și zveltei libertăți suciră trilul.

Ce-nseamnă! Astăzi piatră ești, din unghi,
Republicii Române Populare,
Adeveritul mare singur trunchi:
Bălcescu, început de calendare.

*

Simplul fapt al vestirii unei ore de seară are nevoie de mai mult decât cele câteva cifre ale notației astronomice; are nevoie de toată amplitudinea unui vers.

REFERINȚE CRITICE

Poezia d-lui Ion Barbu este antimuzicală; prin fond, ea e de esență intelectuală; prin formă, e parnasiană, adică plastică. Nu-i vorba de o poezie intelectuală sau “filozofică” în sensul poeziei lui Grigore Alexandrescu, Eminescu sau Cerna. Evoluția poeziei intelectuale nu se va face numai în sensul filozofării, ci în direcția științismului. Va veni poate o vreme când expresia directă a emoțiunii va fi privită ca insuficientă și ca o formă primitivă a unei arte începătoare. Sinceritatea sentimentului nu va mai părea îndestulătoare; emoția nu va mai fi redată ca un element brut; trecută prin retorta inteligenței, materia va primi purificarea combustiei. Artă se va îndrepta, astfel, spre expresia obiectivă a sentimentelor și, deci, spre expresia indirectă și simbolică. Procedul nu e nou; în stare latentă, el e la baza multor creațiuni poetice.

Și simbolistii l-au folosit uneori ca un factor de sugestiune; simbolul nu trebuie însă privit ca un element caracteristic al simbolismului. În urma procesului natural de intelectualizare și de științism al epocii noastre s-ar putea întâmpla ca, sărăcit în izvoarele sale, lirismul să invadeze în domeniile speculației intelectuale, aducând motive noi de inspirație. Omul de știință ce se scoboară în infinitul mic prin ajutorul microscopului sau se avântă în infinitul mare prin telescop, astronomul ce pătrunde armonia sferelor cerești sau matematicianul ce sondează calculul probabilităților, entomologul sau metafizicianul — sunt capabili de emoțiuni puternice.

Nimic nu se împotrivesc ca aceste emoțiuni de ordin pur intelectual să îmbrace haina poeziei...

Deși om de știință, nu găsim atât la d. Barbu o emoție de ordin științific cât mai ales o emoție exprimată prin elemente cosmice.

Aspirația, tendința ascensiunii, de pildă, se traduc prin o serie de transpuneri de ordin cosmic [...] sau prin dorința munților de a se înfrăți cu “vasta strălucire” [...] sau prin spasmul copacului de a sorbi opalul de sus [...].

Depart de a presupune insensibilitatea, parnasianismul formal al acestui poet cuprinde chiar un simțământ frenetic al vieții multiple, împins până la “isteria vitală”. O astfel de concepție se găsește și în *Dionisiaca*, și, mai ales, în *Panteism* pe care îl cităm în întregime pentru expresia lui cosmică [...].

Am citat această poezie și pentru a întrevedea expresia cosmică a emoției poetului, dar și pentru a da un exemplu tipic de specia formei acestei poezii. D. Ion Barbu și-a fixat locul în tânăra noastră literatură mai ales printr-un vers implacabil de natură pur plastică.

Nimic fluid și solubil, nimic muzical, ci totul aspru, dur; poezie de blocuri granitice înfipte solid într-o construcție ciclopică; poezie fără mister, cu largi acorduri împietrite [...].

E în poezia d-lui Barbu un dinamism, o concepție energetică, o frenezie de simțire, redate prin elemente obiective și, mai ales, cosmice și, deci, statice într-o formă aspră, care-i constituie o originalitate.

*

Prima fază a activității lui Ion Barbu [...] e reprezentată prin ciclul versurilor publicate în *Sburătorul*, versuri de formă parnasiană, de factură largă, cu strofe ca arcuri puternice de granit, cu un vocabular dur, nou însă, cu ton grav de gong masiv, într-un cuvânt, o muzică împietrită, a cărei notă distinctă a fost îndată înregistrată. Materialul întrebuițat era mai mult cosmic: lava, munții, copacii, banchizele, bazaltul, granitul, silexul; dar sub această carapace de crustaceu se zbătea totuși un suflet frenetic. Dacă în forma parnasiană a versurilor se resimțea influența lui Hérédia și Leconte de Lisle, cu un adaos de masivitate și în cadrele literaturii române, de

incontestabilă noutate verbală, — în conținut, diferențierea ei se arată totală: poezia lui I. Barbu nu era nici pur formală, ca cea a lui Hérédia, nici îmbibată de recele pesimism al poeziei lui Leconte de Lisle; sub forma ei, geologică aproape, se frământă un suflet înflăcărat, lavă incandescentă, care din nostalgia sferelor senine își aruncă prin spații tentaculele lichide. În creația aceste poezii dionisiace, din care *Panteismul* era cea mai caracteristică, influența lui Nietzsche era neîndoioasă, iar comparația cu Dehmel posibilă. Această fază a activității poetului se prezenta, așadar, sub forma paradoxală a unei intense vieți ascunse într-un înveliș dur: lavă prin proveniența ei minerală și totodată și prin incandescentă și neliniștea vieții tumultuoase; fuziune de elemente contrarii, a cărei originalitate era crescută de originalitatea vocabularului pietros, a unei anumite tăieturi a versului, a unei respirații largi și virile, umbrită doar prin oarecare retorism.

Plecat de la *Sburătorul*, I. Barbu a evadat din această poezie cosmică, frenetică, cu largi volute de piatră aruncate peste ape spumegânde, saturată de reminiscențe clasice; a judecat-o, probabil, retorică și factice. Filonul noii sale inspirații n-a mai pornit nici din rocă, nici din mitologia clasică (*Pentru marile Eleusine, Ixion, Dionisiaca, Pitagora* etc.), nici din Hérédia, nici din Nietzsche, ci din stratul unui anumit folclor, a cărui expresie caracteristică a fost Anton Pann. Acestei inspirații îi răspunde, desigur, o nouă ideologie și chiar atitudine: Orientul învinge Occidentul; inspirația trebuie să izvorască din realități naționale și nu din influențe ideologice îndepărtate, din Platon sau din legende mitologice; din dionisiacul lui Nietzsche sau din parnasianismul francez. Poetul nu se întoarce la poezia populară (sau într-o slabă măsură), ci la stratul balcanic al câmpiei dunărene, la muza de mahala bucureșteană și de folclor urban a lui Anton Pann. De aici, acea curioasă serie intitulată *Isarlâc* — “Gloriei lui Anton Pann” — cu *Isarlâc, Nastratin Hoge la Isarlâc, Selim*, în care maniera e cu totul schimbată, deși virtuozitatea rămâne aceeași. Materialul verbal cosmic și hieratic este înlocuit prin material pitoresc; culoarea locală e obținută prin turcisme încrustate și armonizate în descripții și notații de o rară originalitate.

Dintr-o inspirație înrudită vine și strania *Domnișoară Hus*, cu fantasticul ei descântec de nebună, de o originalitate de expresie, de o vigoare de notație și putere coloristică indiscutabile.

Dar nici la această “manieră” pitorească și orientală, plină de sevă folcloristică, poetul nu s-a oprit mult, ci a ancorat în formula ermetică a *Jocului secund*, al doilea promontoriu al modernismului liric românesc, cel dintâi fiind poezia lui Tudor Arghezi, ce nu-și răspund numai prin valoare și putere de contagiune literară, ci și prin tendințele lor contrare. Pe când originalitatea poeziei argheziene stă într-o viziune esențial plastică, poezia lui Ion Barbu, după cum și titlul volumului o arată, e poezia *Jocului secund*, adică a unui joc neizvorât din realități, ci din reflexul lor în oglindă, adică în spirit. Poezia de esențe și de abstracții în creația căreia cultura și spiritul matematic al scriitorului au contribuit puternic. În expresia ei coeficientul personal joacă un rol principal; un cuvânt, o imagine îi sugerează altă imagine, după o asociație uneori strict personală și deci necontrolabilă; între poet și cititor se rup, astfel, multe din treptele ce ar trebui să-i unească; și, deși ceea ce pare arbitrar are o lege lăuntrică, totul rămâne într-un ermetism voit și cu atât mai admirat cu cât e mai greu de pătruns.

Deși e în scădere, printr-o astfel de particularitate, influența lui Ion Barbu asupra poezilor tineri în ultimul deceniu a egalat aproape influența lui Tudor Arghezi...¹

Eugen LOVINESCU

Ion Barbu a început prin poezii de stil parnasian, glorificând dionisiac marile forțe geologice, lava, munții, banchizele, natura inertă [...].

După aceea se lepădă complet de “anecdotală”, așezându-se “sub constelația și în rarefierea lirismului absolut, depărtat cu mai multe

¹ Ion Barbu, *Joc secund*, ed. Cultura națională, [1930].

poduri de raze de zodia celeilalte poezii: genul hibrid, roman analitic în versuri”. Poezia se intelectualiza, pitagoreic, prin stabilirea unei ordini pe planul al doilea, iar lectura devenea o instruire de lucrurile fundamentale, o inițiere prin imagini esențiale și practici muzicale. Cu toate acestea, în aplicare, ermetismul lui Barbu este adesea numai o formă de dificultate filologică. Astfel aceste strofe: Din ceas, dedus adâncul acestei calme creste,/ Intrară prin oglindă în mântuit azur,/ Tăind pe înecarea cirezilor agreste,/ În grupurile apei, un joc secund, mai pur.// Nadir latent! Poetul ridică însumarea/ De harfe resirate ce-n zbor invers le pierzi./ Și cântec istovește: ascuns, cum numai marea./ Meduzele când plimbă sub clopotele verzi... “ reprezintă arta poetică a liricului: Poezia este o ieșire din contingent în pură gratuitate, joc secund, nadir latent, adică o oglindire a zenitului în apă, o sublimare a vieții prin retorsiune. Din aceste experiențe, care au avut o largă înrăurire fără a obține aprobarea întregii critice, se desprinde suavul cântec al elementelor în căutarea expresiei [...].

Poetul s-a ridicat totuși la un ermetism veritabil bizuit pe simboluri, într-o lirică de mare tensiune. *Oul dogmatic* ne inițiază în străvechiul mit al oului, în versuri de o excelentă concizie incantatorie [...].

În ciclul *Uvendenrode* se expun inițiativ cele trei faze de experiență erotică (venerică, intelectuală și astrală) cu încercarea de a se crea o viziune extatică a marelui Eros [...].

Melcii, de care e vorba mai departe, sunt meniți să sugere prin răceala și transluciditatea lor ideea unei sexualități pure și a hermafroditismului platonician. Invocația magică din *Ritmurile pentru nunțile necesare* e de o mare elevație [...].

În ciclul *Domnișoara Hus* poetul intră în folclorul suprarrealist, expurgat de noțiuni. Conjurația duhurilor infernale este tot ce s-a scris mai turburător după *Mihnea și baba* [...].

Facultatea de a defini memorabil este puțin comună [...].

În ciclul *Isarlâc*, Ion Barbu profesează “balcanismul” luându-și ca linie de conduită poezia bufonă a lui Anton Pann, cu gândul că

astfel tradiționalismul era corectat printr-o observare mai pozitivă a fondului etnic real. Imaginea lui Nastratin Hogea văzut ca un argonaut slinos pe un caic putred în mijlocul unui Orient mirific și duh-nitor e de o originalitate perfectă de tonuri și cuvinte [...].

George CĂLINESCU

Ermetismul d-lui Barbu, intuit în structura lui interioară, nu este pur sintactic, cum a apărut unora; el este dictat de o mecanică spirituală evidentă.

Cu o asemenea structură abstractă, nu vom găsi în poezia sa un inefabil scos din muzica îngănată a unui lirism emoțional; inefabilul devine un contur tremurat al ideii, o vibrație a esenței care se caută în expresie. Lirismul este, cum spuneam, subiacent; circulă în însăși tensiunea spiritului, fiind implicat în idee. Poezia noastră modernă a cunoscut un lirism de notație, un altul muzical, apoi unul imagist; lirismul d-lui Barbu trece limita extremă a poeziei, în plan pur cerebral. Intelectualismul său implică paradoxul: *cogito, ergo, senito!* [...]

Tehnica mallarméană are un rol de pură inovație sintactică, fără a urmări și efecte de o nouă, subtilă muzicalitate.

Pentru a vedea straniile efecte sonore al poeziei barbiene, vom părăsi cercetarea ciclului ermetic și ne vom îndrepta spre incantațiile din *Domnișoara Hus* sau spre largile sale poeme de pitoresc balcanic.

Nu este hazardat să-l privim pe d. Barbu paralel cu valoarea sa de poet al ideii, ca pe un baladist, ca pe un romantic colorist, așa cum apare în *Riga Cripto și Iapona Enigel*, în *Nastratin Hogea la Isarlâk* și chiar în *Domnișoara Hus*.

În poemele sale, construite retoric, pe figurație conturată, poezia nu mai captează esențe, satisfăcându-se într-un pitoresc nostalgic; la baza acestui ciclu parnasian poate fi o idee generatoare, aceea a substratului oriental al trecutului nostru. Fără teoretizări și dogme, d. Barbu trece în câmpul tradiționalist; viziunea sa este însă pură intuiție

poetică, nealterată de preocupări programatice și ipotetice identificări etnice, ca în estetica tradiționaliștilor noștri retorici, amatori de false specifice naționale.

Evocarea parnasiană, ca și trecerea la “modul interior” sunt două principii estetice alternative, două metode poetice, pe care spiritul cercetător al d-lui Barbu le-a experimentat în marginile artei pure. Inteligența sa artistică l-a dus la meditarea mijloacelor de expresie, nu atât la izvoare psihologice variate. Poezia d-lui Barbu este și istoria zbuciumată a unui spirit în căutarea unui concept de poezie. Prin aceste elaborări contradictorii de estetică, d. Barbu își divulgă structura intelectualistă; poezia este pentru d-sa mai ales o metodă și o tehnică, o știință intransmisibilă, dureros asimilată. Faza “modului interior” nu este o schimbare de valori interne, cât o revoluționare tehnică. De aceea poezia d-lui Barbu poate fi obscură, uneori veleitară, alteori strangulată în viziuni extrem subiective, fiind o continuă trudă spre cucerirea unei tehnice; niciodată n-o putem învinui de farsă, cum ne îndreptățesc atâtea produse ale unui modernism excesiv, coalizat, în ultimul timp, în reviste de hilar revoluționarism.

Intelectualismul poeziei barbiene nu rezidă numai în tehnică; în lipsa de sentimentalism, am putea spune chiar de sentimente, a acestei poezii, descoperim un intelectualism de substanță.

Este caracteristică absența unei poezii erotice directe; confesia nu intră în materialul poeziei barbiene. De la admirabila sinteză lirică din *Păunul*, până la *Uvedenrode* și *Domnișoara Hus*, punctele cardinale ale erotismului său divulgat estetic, d. Barbu rămâne într-o atitudine ideativă și simbolică. Iubirea este expresia unui principiu cosmic, lege supremă, care absoarbe individul doncolo de limitele temporale. Un senzualism implacabil stăpânește un om, reprezentat ca un joc al forțelor universale, al unui instinct, manifestat într-o atmosferă ezoterică [...].

Iubirea ridicată la rang de principiu cosmic, spirit ascuns în tainele naturii, străbate viguroasa *Domnișoară Hus*, într-o succesiune de

tablouri, care sunt, alternativ, și o serie de atitudini interioare. Aci, poetul concentrează toate forțele obscure ale sufletului straniei d-re Hus într-o chemare a iubirii colorată de sugestivă halucinație. Unde expresia națională nu se poate înălța la esența ideii, intervine incantația, muzica întunecată și confuză a silabelor, urmărind vraja eterată a unei încordări absolute. Dar aceste apeluri onomatopeice, amestec de sunete surde și clare, nu sunt simple elemente folclorice, utilizate cu scopul de pitoresc; ele exprimă mijloace poetice, alternanțe de național și ezoteric, spre a deschide o perspectivă interioară a ideii.

Universul poeziei barbiene este un univers abstract; poezie anti-muzicală, tinzând să ucidă retorica, poezia d-lui Barbu, în aspectul ei cel mai izbitor, realizează o serie de tablouri mentale. Prin răcirea în sferile platoniene ale emoției, prin eliminarea ei aproape, se refugiază în aride peisagii cerebrale, în versurile mai ermetice, sau se colorează de o picturalitate a ideii, în vastele sale poeme, între care *Domnișoara Hus* reprezintă tipul cel mai caracteristic.

Pompilui CONSTANTINESCU

Modul de existență pe care ni-l propune poezia ermetică a lui Ion Barbu este viața în spirit. Ce devine figura lumii văzute sau auzite pentru cine o privește din acest unghi? Există oare în poezia lui Barbu imagini care să poată fi realizate auditiv sau vizual? Desigur, pe ici și colo se lămurește câte o armonie a naturii auzită cu precizie. Astfel, când ni se sugerează acel cântec al creațiunii, deopotrivă cu *foșnirea mătăsoasă a mărilor cu sare (Timbrul)*. Alteori sunt minunate spectacole ale ochiului, frăgezimi matinale sau tragedii crepusculare. [...]

Am nesocoti un aspect esențial al poeziei lui Barbu, dacă n-am ține seamă de acel fel de a considera înfățișările lumii în dependență de arătările cerului. Aproape nu este poezie a *Jocului secund* care să nu conțină expresia sentimentului de relație cu cerul și stelele, ca niște prezențe imediate și concrete. Un zvon de influențe misterioase

circulă neconținut între pământ și cer și din substanța lor este făcută pasta în care sunt frământate cele mai multe din aceste poezii. O analiză atentă pune în lumină mai multe tipuri ale acestei ancorări în astral. [...] Viziunea cosmică își împletește firul ei în țesătura mai tuturor poeziilor lui Barbu. [...] În genere însă poezia lui Barbu este făcută dintr-o densă pastă substantivă, dintr-o materie compactă și grea, frământată în intuițiile spiritului. [...]

Norma imaginii trebuie, de altfel, să cedeze din vechea ei existență. Există și alte posibilități de a stârni curentul liric decât prezentarea unei imagini concrete. Intensitatea afectivă poate fi obținută și ca un acompaniament al intuițiilor inteligenței. Fluxul sentimentului curge și în albiile gândirii: întreaga lirică a lui Barbu stă ca o mărturisire despre aceasta.

Tudor VIANU

Acela care la noi a aruncat în circulația tinerilor poeți ai ceasului această formulă [lirismul abstract, *n.n.*] a fost Ion Barbu: un virtuoz al versului, poet din propria voință, printr-o prinsoare, cum declară el însuși prietenilor, de un eclectism poate cam incoerent (parnasian la început, pitoresc-balcanic apoi, baladist fantastic și, în cele din urmă, comprimat și abstract), dar foarte interesant prin viziunea sa zdruncinată, strâmbă, deplin caracterizată sau, ca să-i zic așa, sașie. Volumul de versuri *Joc secund* nu era cu puțință potrivit arățărilor de mai înainte, o poetică expresă; în fapt, două: prima în *Din ceas, dedus...* și *Timbru*, iar a doua în *Desen pentru cort*. [...]

... Barbu este fără îndoială un versificator totdeauna sigur, un autor de balade fantastice, cuprinzând poezie fără nici o specificare, adică adevărată, un poet, în sfârșit, care a scris prea frumoase lucruri în narativ și pitoresc, când nu s-a împiedicat de apucătura teoretizantă și de cel mai steril estetism: de “frumosul incontinent”.

Vladimir STREINU

Privit în întregul operei sale, Ion Barbu apare ca un poet de mărimea întâi, cu o contribuție capitală în procesul de evoluție a liricii noastre dintre cele două războaie mondiale, întru nimic mai prejos ca valoare de Tudor Arghezi sau Lucian Blaga. Opus tipului de poet hugolian, mai puțin prolific decât oricare din confrății contemporani cu el, nerisipit în suprafață ci concentrat, strict cu fervoare, esențializat în mod radical, de o exigență dusă la extrem cu sine însuși în luciditatea cu care concepe actul de magie al poeziei, îl vedem ajungând să realizeze la noi ceea ce Mallarmé spune la un moment dat referitor la Edgar Poe, în sonetul gravat pentru mormântul acestuia: “Donner un sens plus pur aux mots de la tribu”.

Dinu PILLAT

Poezia lui Ion Barbu captează în albia discursului retoric o adâncime a realului trăit până la concentrarea lui de la noțional și esență. Este în poezia sa un fel de ceremonie de doctor Faustus modern, desins în Balcani, unde se luptă între luciditate carteziană și senzualitate lasciv-orientală. O strălucire de cristal străbate o trăire lumească păcătoasă, delirul poetic este al unui voluptuos dionisiac. Divinul și păgânul s-au încins în jocul și euritmia formelor și a ritmurilor existențiale. Poezia lui Ion Barbu se ridică dintr-o zonă lutoasă arsă până la regimul de cristalizare perfectă. Aventura poetului este a lui *Nastratin Hogeia la Isarlâk*, drumul unui reîntrupat în mistica bogomilică a unui hogeia răspopit. Imaginarul poetic recom-pune un univers de reverii a unei fantome a idealului. În locul cetății Meka, Ion Barbu și-a construit o așezare de câmp și apă, de târg și port, cetatea sa fragilă de vis: “alba Isarlâk”. Este golul, nimicul și gratuitul, locul în care se trezește și spre care este, totuși, dus. În port acostează vasul fantomă, puntea cu strălucitoare marfă, cu aspect de bazar plutitor, vine din larg și din necunoscut, ca o legendă. Totul este o sărbătoare, fracționată, a aparențelor și o bucurie a formelor. Însă drumul până la Isarlâk este totodată și călătoria spre moarte a mitului. Apropierea de miracol îl spulberă, și portul visat

rămâne o carte necunoscută a Utopiei. Coborârea pe caic și trecerea în planul contingentului nu ajută să învie cetatea moartă a Bosforului — locul mirific al visului, strălucitoarea geografie a fanteziei lirice. Poetul lui Ion Barbu ceremonizează trăirea ca o inițiere a spiritului în mister și a unei euritmii de orfism oriental. Spațiul poeziei este acela al unei oglinzi de laborator alchimist, și de oglindiri într-un cristal al apelor atemporale, ca o proiectare în dincolo de: “Îndepărtat, ca-ntr-o odihnă/ Din membre limpezi, o, cristal!” (*Falduri*). [...]

S-a vorbit mult, și îndreptățit despre relația folclor-poezie la Ion Barbu, încât nu mai are rostul unei reluări în acest context. Nivelul de contaminare este vizibil, dar cu o semnificație primară. Ceea ce obține, însă, Ion Barbu este, de fapt, o replică la descântecul folcloric prin poezia sa ca des-cântec, deci ca vrajă, dezlegare de taine și har de a vorbi tainelor. Cuvântul are valoare sacrală unică, ascunde codul și cifrul tainei, o incifrează ca o nouă taină pe care numai poezia o poate descoperi cu ajutorul metaforei. Omului trebuie să-i rămână cifrul, criptograma fiind o lege a vechilor texte de inițiere, ca păstrătoare de taină: “Buhuhù la luna șuie,/ Pe gutuie să mi-l suie,/ Ori de-o fi pe rodie:/ Buhuhù la zodie./ Uhù scorpiei surate,/ Să-l întoarcă d-a-ndărate,/ Să nu-i rupă vrun picior/ Câine ori săgetător!” (*Domnișoara Hus*).

Însuși titlul de *Domnișoara Hus* este un cifru al unei substituirii de sacrificiu și de sacrificată a unei Kire Kiralina transgresată în condiția de Herodiadă în pașalâc turcesc; scenele de delir erotic și de îmbătare derulându-se ca o succesiune de ritmuri și de incitații la orgie: “Este domnișoara Hus/ (Carnaksi, Mașală!) / Cu picoare ca pe fus,/ Largi șalvari/ Undeva.// Pentru ea, cinci feciori/ Pricopsiți (ah! beizadele) /Au tăiat cinci alți feciori,/ Ce-i făceau la bezele./ Și-au danțat feciori/ Pricopsiți, la streangul furcii; / Ea danța/ Acana/ Cu muscalii și cu turcii”...(*Idem*). [...]

Poezia lui Ion Barbu se desfășoară ca o succesiune magică de “ritmuri” înspre mistere, adică de imnuri orfice formate din impulsuri metaforice, ca o suită sincopată de discurs: “Capăt al osiei lu-

mii!/ Ceas alb, concis al minunii,/ Sună-mi trei/ Clare chei/ Certe,
sub lucid eter/ Pentru cercuri de mister!// An al Geii, închisoare,/ Ocolește roatele interioare: / Roata Venerii/ Inimii// Roata capului/ Mercur/ În topire, de azur,/ Roata Soarelui/ Marelui” (*Ritmuri pentru nunțile necesare*).

Elanul liric se descifrează ca un ritm al “roților” Venerei, al senzualității organice, apoi al “capului”, al conștiinței și lucidității, al soarelui ca focar vital al macrocosmosului. Astfel, din ritm în ritm se leagă un circuit al marelui ritm al Poesiei ca *Joc secund* și repetire infinită, ritual de sacralizare prin cuvânt, reverență, mecanică sentimentală, incantație, într-o concentrare de sensuri ca într-o pură operație discontinuă a unei logici absconse: “Ah, ingrată,/ Energie degradată,/ Brută ce desfăci pripită/ Grupul simplu din orbită,/ Veneră,/ Inimă/ În unduire minimă:// Aphelic (α)/ Perihelic (β)/ Conjunctiv (dodo)/ Oponent (adio!)” (*Idem*).

“Le poète — scria în 1871 Rimbaud lui Paul Demeny — se fait voyant par un long, immense et raisonné *dérèglement de tous les sens*. Toutes les formes d’amour, de souffrance, de folie; il cherche lui-même, il épuise en lui tous les poisons, pour n’en garder que les quintessences. Ineffable torture où il a besoin de toute la foi, de toute la force surhumaine, où il devient entre tous le grand malade, le grand criminel, le grand maudit, — et le suprême Savant! — Car il arrive à *l’inconnu*! Puisqu’il a cultivé son âme, déjà riche, plus qu’aucun! Il arrive à *l’inconnu*, et quand, affolé, il finirait par perdre l’intelligence de ses visions, il les a vues”.

Ion Barbu este un asemenea Poet devenit un *suprem savant*, cunoscător, printr-o dublă operație și penetrație în univers: științifică și poetică. Dar nu matematicianul face poezia, ci savantul-poet, subsumat căutării și întrebării umane. El are marea forță de a urca în hora elementelor: “Spre acel fumezat/ Fra Mercur/ De pur augur”, — un Luceafăr care se înalță într-o bucurie contemplativă a misterului universal. [...]

Poetul *Jocului secund* pătrunde printr-o spărtură a spiritului în

lumea precreateilor, descoperind locul său de parte a întregului: “O, Mercur,/ Frate pur/ Conceput din viu mister/ Și fecioara Lucifer,// Înclinat pe ape caste/ În sfruntări iconosclaste,/ Cap clădit/ Din val oprit/ Sus, pe Veacul împietrit,// O, select, / Intelect/ Nunta ne-am sărbătorit”... (*Idem*).

Metafora îi revelă identitățile elementelor și îi botează descoperirile Necunoscutelor: “Mercur, astră aurită,/ Cu peri doi împodobită/ Lungi/ Cu pungi/ Pe boamba mare,/ Oarbă de cercetătoare” (*Idem*).

În aventura cosmică, poetul jubilează în cântece de laudă peste univers ca peste sufletul său prin care trece ca printr-un labirint căruia îi știe secretul. El este unicul dezlegător al tainei, revenit în univers să fecundeze în Creație. Fiind un “voyant”, poetul a înaintat până în miezul Făpturii ca într-o adâncitură a eului: “Uite, ia a treia cheie,/ Vâr-o în broasca-Astartee! — / Și întoarce-o de un grad/ Unui timp retrograd,/ Trage porțile ce ard,// Că intrăm/ Să ospătăm/ În camera Soarelui/ Marelui/ Nun și stea,/ Abur verde să ne dea,// Din căldări de mări lactee,/ La surpări de curcubeie,/ — În Firida ce scântee/ eteree” (*Idem*).

Cu Ion Barbu, poezia devine o solemnitate de adorație, ca o supremă invocare a sositului la *Marea Curte* a cerului și a pământului: “Salut de pe scară de noapte,/ La sceptrul seral,/ De trei ori spiral: / Al lumii râu static de lapte; // Plecăciune joasă,/ La fața păroasă,/ Suptă, care ajună/ Apusă-n cărbunii din lună;// Mătanie adâncă,/ Îndoită încă/ Norului violaceu,// Fumat lung, de soare,/ La ziua-n revărsare,/ Când pipăi sufletul meu” (*Paznicii*). [...]

Poezia lui Ion Barbu este o *închinare* la misterul care *Naște* și dă drumul în univers la o *Bucurie* exprimată prin însuși actul de contemplare poetică în perspectiva cosmicității eului. E o rugă pentru împlinire și pentru veșnica desmărginire: “La lămpi de gheață, supt zăpezi,/ Tot polul meu un vis visează./ Greu taler scump, cu margini verzi,/ De aur, visu-i cercetează” (*Idem*). [...]

Poezia lui Ion Barbu conjugă motivul nunții ca o formă a magiei cuvântului care reîmpreunează Firea risipită. Universul există în lumina și căldura unei iubiri senzuale “ca toți amanții tineri”. Este

un delir cosmic al ceremoniei cuplurilor, al unui univers legat prin ordinea perechii și prin chemarea dragostei. [...]

Ion Barbu a sublimat în actul poetic absoluta eliberare a spiritului într-un spațiu platonician al conceperii prin puterea și miracolul Ideii, în care viața apare ca o trecere frumoasă și o nevoie a dublului, pământul în care se aruncă sămânța și cu care se rodește, impulsul vital de înălțare. [...]

În durată stăruie Dublul, — putere a Unicului ca întreg. Aceasta este puterea lui Ion Barbu de a trece *dincolo* de orice negură, declin ori răscruce. *Nunta* este un “protocol” de purificare a “infernului” uman și coborâre a spiritului într-o magnifică unitate cosmică a vieții și a eternității. [...]

“Ainsi je travaille a me rendre voyant,” ar fi încheiat Rimbaud. La fel Ion Barbu îmbracă ca un veșnic Lohengrin armurile și vestimentele unui mire, pentru a se uni imaginar ca într-un “cuprins /al/ întregului dintâi”, dispărând prin iubire și în marea iubire.

Poezia l-a adus, ca pe amfitrionul său din tinerețe, Al. Macedonski, să contemple durata ca pe un traect al conștiinței poetice. Încă o dată se dovedea că vizionarul nu putea fi decât Poetul.

Marin BUCUR

Socotim astăzi că Ion Barbu este unul dintre poeții cei mari ai literelor românești; așadar poeziile sale trebuie să se afle mereu la îndemâna noilor săi cititori. Pentru unii dintre contemporani, care vedeau în Barbu un poet bizar, dacă nu și cam farsor, editarea la nivelul clasicilor ar părea o faptă extravagantă. Amintirea persoanei sale fizice este încă destul de vie, datele de anecdotism biografic încă mai ocupă o întindere cel puțin egală cu cele câteva studii importante despre poezia sa. Curiozitatea pentru poetul și omul Ion Barbu este însă în creștere. Se cunoaște influența acestuia asupra generației interbelice, și Nicolae Manolescu remarcă succint în *Metamorfozele poeziei* existența unui curent barbian fanatic. Chiar dacă în princip-

iu un asemenea poet nu poate avea urmași, întrucât “el închide o epocă fără a deschide o alta”, observă criticul, numitul curent barbian revine, la scară mai generală și mai estompată, în opțiunile literare ale celor mai noi generații. Se poate susține că nu atât doctrina estetică a poetului influențează asupra tinerilor scriitori de azi, cât un anumit model de carieră literară. Succesivele renunțări ale lui Barbu la propria sa poezie ridică de fiecare dată pragul unei exigențe artistice exemplare. Anumiți critici s-au străduit să dovedească prea numeroase contraziceri intenre în concepția lui Barbu despre poezie. Fără să fim cu totul de acord cu aceste păreri, socotim că atât poezia, cât și convingerile sale estetice au trecut mereu prin sfâșietoarea îndoială, prin metamorfozele impuse de exclusivismul unui sistem estetic viu, care astfel s-a întregit mereu pe sine. Ion Barbu rămâne toată viața consecvent unor înalte idei potențiale destpe artă, și mai ales acest lucru îl simt noile generații.

Trebuie să recunoaștem că orice discuție actuală despre poezia lui devine și discuție principală despre rostul poeziei; atât de mult sunt provocate și alarmate câteva esențiale principii. În studiul pe care i-l consacra, Vianu prevăzuse că problema ermetismului și cea a accesibilității poeziei ermetice vor deveni reperele unui chestionar curent. Cu *Joc secund* intra la 1930 în literatura română pur și simplu o nouă artă. Chiar dacă poate fi explicată, teoretizată, decodificată, asemenea poezie se va afla mereu înaintea unei întrebări dezarmante prin simplitatea ei: de ce anume trebuie să existe această poezie? Nu întâmplător Vianu concepea pedagogic delimitarea ermetismului de obscuritate. Cu excepția lui Ion Barbu, toți marii poeți români au scris și o poezie pentru publicul mai larg. Eminescu este astfel cunoscut mai mult din romanțe și din partea epică a *Scrisorilor*, Blaga din postume, Arghezi și Bacovia din câteva piese antologice asupra cărora se poate aplica o analiză mai epică. Dar cum să aplicăm la Barbu metodele pedagogice? Căci explicând *După melci* în cheie folclorică, fără a releva și existența unor planuri ascunse ce se referă la ritualuri ancestrale, deschidem o falsă analiză. O poezie de Ion Barbu

scoasă din cadrul ei anume gândit își pierde imunitatea la vulgar, și este în primul rând cazul poemelor din maniera sa balcanică. Poezia “așa cum pare” nu este reprezentarea de suprafață a poeziei adevărate, ci altceva, înscenare și convenție. După *melci* este și poem folcloric numai cât e necesar să se simtă delimitarea de “pastișul folcloric”, pe care Barbu îl repudia vehement. Până la *Joc secund* “poetul” este fățiș dublat de un “antipoet”, iar poezia se prezintă împreună cu dublul ei tocmai pentru a sugera mai ales că *nu* este ea. Penru a înțelege rostul acestei dublări, trebuie să meditezi, să cunoști, să locuiești în acest miraculos edificiu utopic, care este Ion Barbu. Nu numai pentru profan, dar mai ales pentru criticul literar, poezia lui Ion Barbu nu poate fi o lectură ocazională. Nu mai există un alt poet român pe care să trebuiască să-l citești de fiecare dată în întregime, poezia cât și articolele teoretice, cu atât mai mult cu cât întreaga operă literară a lui Barbu este de o restrânsă întindere. Dar nici nu poți înțelege această poezie înainte de a avea imaginea destinului literar pe care l-a definit. Literaturi care au poeți ca Mallarmé sau Ion Barbu sunt literaturi mature. Asta pentru că poetul sentimental sau rapsodul național apar pretutindeni dintr-o legitate, pe câtă vreme poetul ermetic nu este cerut de o asemenea legitate, el este o natură autarhică. Gândindu-se la acest lucru, cititorul va vedea mai limpede viața și scrisul implicate direct, inseparabile, într-o operă de construcție.

Vederea totală a lui Ion Barbu, iată un lucru pe care mulți critici l-au neglijat. Oricât de amănunțit s-ar aplica un eseu, pe probleme selectate, în cazul acesta trebuie făcută verificarea și prin întregul creației. De aceea Tudor Vianu rămâne autorul celui mai *adevărat* studiu barbian, întâi și întâi pentru că a demonstrat în climatul românesc existența poetului ermetic. Demonstrația lui, atât de frumos armonizată, este și prima încercare de a umaniza profilul unui poet ermetic, ca tip social și literar, de a deduce, cât permite logica, o evoluție firească spre ermetism, urmărită la trepte succesive. În ce privește alte studii, este util să observăm următorul lucru: expresii ca “orgoliu estetic”, “exclusivism în concepții despre artă”, “nemulțu-

mirea de sine”, “purism estetic”, care circulă cu înțelegerea noastră afirmativă, dacă nu admirativă, s-au aplicat în cazul lui Babru de multe ori prin valorile lor morale. În plan moral, de conduită, “exclusivism” nu poate însemna mai mult decât exagerare a unui comportament. Dar într-o interpretare estetică vorbim de căutări artistice exclusiviste, originale, insolite etc. Diferența e de substanță. Căci Ion Barbu este un cunoscut exclusivist, excluderile sale din ceea ce socotea el că nu este poezie fiind tot atât de importante ca însăși crearea poeziei. În profesiunile sale de credință, el păstrează o consecvență cu sine mai cu seamă excluzând, separând, izolând sfera curatei poezii. O asemenea intransigentă atitudine i-a adus numeroase șicane, și trebuie să-l amintim cel puțin pe Călinescu. În temeiul polemicii lui Barbu cu Arghezi, Călinescu a depistat, cu subțila-i ironie, faptul că, sub un anumit raport, Barbu era și el un arghezian. Desigur că, atunci când respingea “poezia de pitoresc și violență”, Ion Barbu vorbea și în numele poeziei sale, dar orice om de litere ridică scara principiilor mai mult în numele părerilor și iluziilor sale generale despre literatură. Importantă în asemenea cazuri este, după mărturisirea poetului, “teoria” — “teoria are și o valoare pragmatică. O unealtă extrem de subțiată ce se intercalează între noi și creațiunea noastră”, optică pe care Barbu o accentuează în iureșul polemic din *Poetica domnului Arghezi*. Urmând aceeași idee, ar însemna că G. Călinescu a scris, să zicem, articolul *Poezia “realelor”*, în numele propriei sale poezii, și nu din convingerile sale estetice generale, convingeri și virtualități mai bogate, sau chiar altele, diferite de această poezie.

Creator veșnic nemulțumit cu sine, deși gomos și egolatu în alte manifestări, Barbu ilustrează parcă un destin faustic. Contrazicerile sale formale nu fac decât să dramatizeze acest destin, în nici un caz să-l anuleze. De aceea, consider că, într-un articol altfel interesant, Alexandru George a exagerat dezarmonia concepțiilor din scrisul lui Barbu. “Parnasianul, balcanicul, baladistul, ermeticul și poetul de circumstanță trăiesc (vai!) în toată perfecta lor autonomie și nu

comunică în Ion Barbu pe niciunde” (*Semne și repere*). Admițând că în poet se întâlneau, dușmănindu-se, un temperament voluntar, frenetic, cu persoana lucidă a “generosului” gânditor, vedem în această energie polarizată un motiv de statornică nemulțumire, o sursă de neliniște, aceeași, traversând prin toate numitele etape. Pe de altă parte contradicțiile interne ale lui Barbu sunt de genul acelor prin natura lor insolubile, ele contează asemeni unor catalizatori activi, iar funcționarea lor permanentă dă unitate ambiției estetice. Barbu se desprinde din răceala primelor poezii pentru a da o reprezentare mai vie și mai materială viziunilor sale, dar materialitatea contravine astfel căutării de esențe. Dilema este nu a lui Barbu, ci a poeziei mari din toate timpurile; unicitatea lui Barbu constând aici în felul cum a trăit pentru niște idei.

Poetul s-a decis succesiv de la propria sa poezie, tocmai pentru că aceasta, ca imanență, ca făptuire, reprezenta în absolut o neadekvare la puritatea principiului. Consecvența oircărui scriitor față de absolut nu se ține pe toată durata vieții sale la aceeași tensiune, ea fiind modelată de incidențe subiective. Ion Barbu a înlăturat însă mai mult decât alți poeți români acțiunea slăbiciunilor firești, trecând până la urmă, decepționat și învins, asemeni lui Rimbaud, într-o altă meserie. Poezia pe care o teoretizează el în numeroasele rânduri — “ființa îndelung încercată a Poeziei”, “starea de geometrie și, deasupra ei, extaza”, “stări absolute ale intelectului și viziunii”, “lirism absolut” etc. — nu situează decât “o pură direcție, un semn al minții”. Consecvența sa constă, cum am mai spus, în tăria de a refuza stagnarea și o anumită poezie în act, oricât de mult s-ar apropia aceasta de stadiul virtual. Refuzurile sale nu sunt însă gesturi gratuite. Pe cât i-a stat în putință, Ion Barbu a scris poezia spre care tânjea. Dar el a intrat în acele contradicții insolubile și aporetice ale artei din care nu există ieșire. În ce se măsoară importanța unui scriitor, dacă nu și prin gradul patimei pe care o pune în a-și lămuri nepătrunsul artei! [...]

Trebuie să câștigăm într-un fel ochiul mai proaspăt al cititorului

pentru care poezia lui Ion Barbu încă mai este un șoc, cititor care încearcă să-și explice, aproape spontan, mai omenеște și mai firesc, cauzele și procedeele ermetismului. Spun întâi cauze, și apoi semnificații, în primul rând principiile și abia după aceea posibilele chei ale cutărui sau cutărui cifru. Dacă vom distinge unitatea conflictuală a poetului, înțelegerea poeziilor în parte va fi mai ușoară. Împrumutând dintr-un eseu de Al. Paleologu o anumită idee, vom recunoaște și noi că teama de truisme poate să ducă la cele mai mari aberații. Or, la această oră, am impresia că câteva aspecte mai evidente sunt ocolite în mod simptomatic. Dacă am uitat penibilele denigrări dintr-o anumită epocă, dintre care o asemenea ieșire s-a făcut imediat după moartea poetului, ne împiedicăm acum de prea multe referiri docte, prea livrești și adiacente. De la misterele Cabalei, literatura cosmogoniilor și întreaga literatură a misterelor păgâne, citate dintre cele mai felurite se varsă, postum, spre poezia lui Barbu. Se știe că autorul era mare amator de asemenea literatură, care pe alocuri l-a și influențat, dar Barbu este departe de a fi ermetizat gloase, numai pentru deliciale unui cod. Un studiu atotcuprinzător despre Ion Barbu ne lipsește tocmai pentru că există încă prea numeroase interpretări posibile, dar prea compartimentate.

Dinu FLĂMÂND

Prima poezie a lui Ion Barbu [...] *Ființă*, devenită apoi *Elan*, a apărut în "Literatorul" lui Macedonski în septembrie 1918. Ea reapare împreună cu alte patru poezii (*Lava*, *Munții*, *Copacul*, *Banchizele*) în "Sburătorul" în 1919, unde poetul mai publică, în același an, *Pentru marile Eleusinii*, *Panteism*, *Arca*, *Ți-am împletit...*, *Umbra și Dionisiacă*, în 1920, *Nietzsche*, *Pytagora*, *Peisagiu retrospectiv*, *Fulgii*, *Cucerire*, *Luntrea*, *Solie*, *Când va veni declinul...*, *Râul*, *Umanizare și Înfrângere*. Nu toate aceste poezii sunt parnasiene, privesc adică universul exterior impasibil, unele poartă și mărturisirea unui gând propriu, ajung chiar până la romantismul tiradei. De remarcat că în

Dionisiacă Ion Barbu anticipează pe Blaga din *Pașii profetului*, făcând să răsunе chemarea corului menadelor la desfătările bahice: “O, voi, înfiorate noroade, la pământ,/ Zborobiți centura ființei, topiți-vă cu glia./ Iar peste lutul umed și trupul vostru frânt,/ Enorm și furtunatic să freamăte Orgia!”

Curând poetul nu se va mai recunoaște în aceste versuri nici chiar în splendidul poem *După melci*, publicat în “Viața românească”, în 1921, în care manierismul, “alchimia limbii” și “arta combinatorie ezoterică” încep să se întrevadă. Ion Barbu apelează la descântece și bocet, imaginând un copil atras de miracolul vieții, trezite, la chemarea magică, înainte de vreme, și compune un poem de o mare candoare, o capodoperă pe tema inocenței și a fragilității. Presimțea el că în această direcție va fi concurat de Arghezi? Cert e că în 1927 Barbu se delimitează de poezia lui Arghezi, după el cultivând genul hibrid al romanului în versuri “unde, sub pretext de confidență, sinceritate, disociație, naivitate, poți ridica orice poză la măsura de aur a lirei”. Poezia sa se îndreaptă către altceva: “Versul căruia ne închinăm se dovedește a fi o dificilă libertate: lumea purificată până a nu mai ogindi decât figura spiritului nostru. Act clar de narcisism”. Poezia, citim în versurile liminare ale volumului *Joc secund* din 1930, realitate neptunică și uranică (“adâncul acestei calme creste”) scoasă din durată (ceas) nu mai este imagine a lumii, ci un “mântuit azur”, o pură direcție, un “semn al minții”, un univers aparte, ieșit din transfigurarea celui material printr-un “joc secund”, capabil să pună în limină nu zenitul, ci nadirul latent, nu fenomenele, ci esențele, structurate grupal (autorul, matematician, se servește de noțiunea de grup, pusă în circulație de Evariste Galois). Cele mai multe poezii din primul ciclu al volumului *Joc secund* pun pe cititor în dificultate nu numai prin limbaj, dar și prin ceea ce comunică. Barbu e, cum s-a spus, un ermetic, și nu doar unul de cuvinte, ci de substanță, cu viziunea unei lumi posibile din perspectiva unității. Printre simbolurile lui descoperim pe acela al hermafroditului (Hermes + Afrodita) care reunește principiul masculin și pe cel feminin, și două moduri

de cunoaștere (cea intelectuală și cea senzuală) reunite într-o cunoaștere de ordin superior, afectiv— intelectuală, pusă sub semnul Soarelui. Acest proces de solificație, *rubedo* (opera la roșu) e figurat plastic în poezia *Izbăvită ardere* (“Curcanii au mutat pe soare șirul/ De gâturi cu nestinși, cartofii roșii”). În general, poeziile din ciclul *Joc secund* sunt descripții sintetice, definiții, precum aceea din poezia *Increat*. Pentru Valéry, universul e un defect în puritatea neființei, pentru Ion Barbu increatul e sinonim cu moartea, înțeleasă ca virtualitate a creației. În *Timbru*, poetul atribuie capacitatea de a cânta nu numai instrumentelor muzicale, imperfecte, ci și obiectelor, elementelor, spețelor. Totul e să nimerești expresia, tonul potrivit, superb comparate cu foșnetul apelor mării sau cu imnul paradisiac: “Ar trebui un cântec încăpător, precum/ Foșnirea mătăsoasă a mărilor cu sare./ Ori lauda grădinii de îngeri, când răsare/ Din coasta bărbătească al Evei trunchi de fum.”

Cel de-al doilea ciclu, *Uvenderode*, ar corespunde, zic interpreții, etapei alchimice *albedo* (opera la alb; eliberată de forma corporală). *Riga Crypto și lapona Enigel* nu are nimic de a face cu *Luceafărul* lui Eminescu. Aici avem o anatomie (voință-consființă, instinct-rațiune), pe când în poezia lui Barbu sunt două ipostaze mai curând complementare, *Crypto* simbolizând latența obscură, fricoasă de manifestare, iar *Enigel* înțelepciunea atotcuprinzătoare (prin urmare, geniul e la Barbu femeie, lucru imposibil în filozofia lui Schopenhauer și a lui Eminescu). Ipostazele sunt menite să rămână perpetuu despărțite, să nu nuntească, să nu parcurgă cele trei trepte ale cunoașterii (*Ritmuri pentru nunțile necesare*), singurele care duc finalmente “în cămara Soarelui (Marelui) Nun și Stea”, în stare să ofere absolutul, un “abur verde”, nu altceva decât moartea ce face posibilă nemurirea. Un simbol (al nașterii universului după un mit egiptean) e oul din *Oul dogmatic*. El e totodată, “palat de nuntă și cavou”, fiindcă dă naștere și vieții și morții, dacă nu-l lăsăm în “pacea” lui inițială, sub regimul increatului: “Că vinovat e tot făcutul/ Și sfânt, doar nunta, începutul”. În *Uvedenrode*, răpă uvidă cu melci, vale a plângerii în

care omul trăiește după izgonirea din rai, groapă baudelairiană pentru un mort “joyeux”, poetul concepe un imn “la soare”, simbol al principiului integrator al unității lumii, sub semnul unei sexualități cosmice pure, muzicale, inspirat de fecioara Geraldine: “Gasteropozi!/ Mult limpezi rapsozi,/ Moduri de ode/ Ceruri/ eșarfă/ Antene în harpă:/ Uvedenrode/ Peste mode și timp/ Olimp!”

Urmează totuși o cădere în pământul impur, Erosul stingându-se în Thanatos. Anecdoticul e numaidecât exclus în prima poezie din cel de-al treilea ciclu al volumului, *Nastratin Hogea la Isarlâk*, publicat întâi în “Viața românească” (1922). Ciclul *Isarlâk* ar marca întâia treaptă al procesului alchimic, *nigredo* (opera la negru), în care elementului terestru, corporal, i se atribuie o forță ascunsă, focul primordial, recuperabil prin dizolvare și închegare. Acea raia himerică “la mijloc de Rău și Bun”, târgul hilar de “la vreo Dunăre turcească”, unde, printre găzi și simigii, Nastratin topește, la “jar alb,” în, sunând în cazane, e cetatea “ruptă din coastă de soare”, încremenită în slavă, utopia poetului, raiul său geometric, “vis al dreptei simple”, al creației. Aici își primește poetul pe derizoriul său argonaut cu pieptar nu de aur, ci de lână verde, semn al degradării și al putrezirii, căci, într-adevăr, Nastratin Hogea, mereu soitariu, bufon, eșuează cu calcul său la mal, părând, cu fălcile încleștate, ca se autoadevoră: “Pic lângă pic, smalt negru, pe barba Lui slei,/ Un sânge scurt, ca două mustăți adăugite,/ Vii, *vecinici*, din gingia prăselelor cumplite/ Albiră dinții-n pulpă intrați ca un inel./ *Sfânt trup și hrană sieși, Hagi rupea din el.*”

Domnișoara Hus, apelând din nou la sursele fabulosului magic, despre o femeie-liliac, conjurând stelele cu pumnul făcut masor spre a-și întoarce iubitul devenit strigoi (modelul ei e Pena Corcodușa din *Craii de Curtea-Veche*). În fine, în *In memoriam* sunt stihuri întru pomenirea unui câine, Fox, dăruit și crescut la Isarlâk, cetate utopică prin care putem înțelege și Bucureștii.

Alexandru PIRU